

La Llei 10/2008, del 10 de juliol, va aprovar el llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions, i va derogar el Codi de successions de 1991. El llibre quart del Codi actualitza el dret successori català, i hi aporta innovacions rellevants en tots els àmbits. Hi destaquen particularment, per la seva transcendència pràctica, la nova regulació dels pactes successoris, la modificació dels drets successoris d'herència, sobretot del conjuge viú, l'àmbit de drets successoris a les parelles no casades, la modificació de les causes d'indignitat i de desheretament, la reformulació del règim de computació i imputació en les llegendes, i la supressió de les reserves.

Aquesta obra, feta amb rigor acadèmic però concebuda també com a instrument per a l'ús quotidià dels professionals del dret, conté un comentari breu de cadascun dels 377 articles del llibre quart i de les disposicions addicionals i transitòries de la Llei 10/2008. Els comentaris, redactats per acadèmics de reconeguda solera en la matèria i per reputats professionals del dret, inclouen, en el seu àmbit normal i registral, aborden els problemes d'aplicació pràctica que plantejen les normes del llibre quart. Han trobat solucions a les dificultats interpretatives, referències a la jurisprudència dels tribunals catalans elaborada en aplicació del dret preexistent i exposició de les possibilitats que ofereix la nova regulació per a la planificació successòria.

Amb el suport de la Generalitat de Catalunya

Generalitat de Catalunya
Departament d'Innovació,
Universitat i Empresa

Comentari al llibre quart del Codi civil
de Catalunya, relatiu a les successions

Joan Lluís Ferrer i Riba
Josep Ferrer i Riba (Directors)

Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions

Joan LLUÍS FERRER I FERRER
Josep FERRER I RIBA
(Directors)

Laura ALASCIO I CARRASCO
(Coordinadora)

Volum I

 Atelier
LIBRES JURÍDICS

COMENTARI AL LLIBRE QUART DEL CODI CIVIL DE CATALUNYA, RELATIU A LES SUCCESSIONS

**Llei 10/2008, del 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de
Catalunya, relatiu a les successions.**

**JOAN EGEA I FERNÀNDEZ
JOSEP FERRER I RIBA
(Directors)**

**LAURA ALASCIO CARRASCO
(Coordinadora)**

VOLUM I

Reservats tots els drets. De conformitat amb el que es disposa en els articles 270, 271 i 272 del codi penal vigent, podrà ser castigat amb la pena de multa i privació de llibertat aquell que reproduïxi, plagii, distribueixi o comuniqui públicament, en tot o en part, una obra literària o científica, fixada en qualsevol tipus de suport, sense l'autorització dels titulars dels corresponents drets de propietat intel·lectual o dels seus cessionaris.

Amb el suport de la Generalitat de Catalunya

© 2009 Els autors

© 2009 Atelier

Via Laietana 12, 08003 Barcelona
e-mail: editorial@atelierlibros.es

ISBN obra completa: 978-84-92788-09-5

ISBN volum I: 978-84-92788-10-1

Dipòsit legal: B-46.743-2009

Disseny i composició: Addenda, Pau Claris 92, 08010 Barcelona

www.addenda.es

Impressió: Winihard Gràfics, SL

RELACIÓ D'AUTORS

Joan Manel ABRIL CAMPOY
Professor TU Dret Civil (UAB)

Laura ALASCIO CARRASCO
Becària d'investigació FPI-MEC (UPF)

Eulàlia AMAT I LLARI
Professora TU Dret Civil (UAB)

Miriam ANDERSON
Professora Agregada Dret Civil (UB)

Lídia ARNAU RAVENTÓS
Professora Agregada Dret Civil (UB)

Esther ARROYO I AMAYUELAS
Professora TU Dret Civil (UB)

Mireia ARTIGOT I GOLOBARDES
*Professora col·laboradora Dret Civil/
Economia (UPF)*

Ferran BADOSA COLL
Catedràtic de Dret Civil (UB)

Imma BARRAL VIÑALS
Professora TU Dret Civil (UB)

Paloma DE BARRÓN ARNICHES
Professora Lectora Dret Civil (UdL)

Esteve BOSCH CAPDEVILA
Catedràtic de Dret Civil (URV)

Lluís CABALLOL I ÀNGELATS
Professor TU Dret Processal (UB)

Sergio CÀMARA LAPUENTE
Catedràtic de Dret Civil (UR)

Anna CASANOVAS I MUSSONS
Catedràtica de Dret Civil (UB)

Ramón CASAS VALLÈS
Professor TU Dret Civil (UB)
Professor ordinari de l'Escola Judicial

Fernando CERDÀ ALBERO
Catedràtic de Dret Mercantil (UPF)

Andrés Miguel COSIALLS UBACH
Becari d'investigació FIR- Gencat (UdL)

Antoni CUMELLA GAMINDE
Registrador de la Propietat

Antoni DURAN-SINDREU BUXADÉ
*Professor Dept. Economia i Empresa
(UPF)*
Assessor Tributari

Joan EGEA FERNÁNDEZ
Catedràtic de Dret Civil (UPF)

Santiago ESPIAU ESPIAU
Catedràtic de Dret Civil (UB)

Josep FERRER I RIBA
Professor TU Dret Civil (UPF)

Carles Enric FLORENSA I TOMÁS
Catedràtic de Dret Civil (UdL)

Maria del Carmen GETE-ALONSO Y CALERA
Catedràtica de Dret Civil (UAB)

Marian GILI SALDAÑA
Professora Associada Dret Civil (UPF)

M. Esperança GINEBRA MOLINS
Professora TU Dret Civil (UB)

Antoni GINER GARGALLO
Registrador de la Propietat

Carlos GÓMEZ LIQUERRE
Professor TU Dret Civil (UPF)

Fernando GÓMEZ POMAR
Catedràtic de Dret Civil (UPF)

Mariló GRAMUNT FOMBUENA
Professora TU Dret Civil (UB)

Josep D. GUÀRDIA CANELA <i>Advocat</i>	Pedro DEL POZO CARRASCOSA <i>Catedràtic de Dret Civil (URV)</i>
Lluís JOU I MIRABENT <i>Notari</i>	Lluís PUIG I FERRIOL <i>Catedràtic emèrit de Dret Civil (UAB)</i>
Albert LAMARCA I MARQUÈS <i>Professor TU Dret Civil (UPF)</i>	Nuria RAGA SASTRE <i>Registradora de la Propietat</i>
Maria Rosa LLÀCER MATAÇAS <i>Professora TU Dret Civil (UB)</i>	Sonia RAMOS GONZÁLEZ <i>Investigadora Ramón y Cajal (UdL)</i>
Sergio LLEBARÍA SAMPER <i>Catedràtic de Dret Civil (ESADE)</i>	Jordi RIBOT IGUALADA <i>Professor TU Dret Civil (UdG)</i>
Josep LLOBET AGUADO <i>Magistrat Professor associat (UAB)</i>	Encarna ROCA TRIAS <i>Catedràtica de Dret Civil (UB)</i> <i>Magistrada del Tribunal Suprem</i>
Juan José LÓPEZ BURNIOL <i>Notari</i>	Antoni RUBÍ I PUIG <i>Professor Ajudant Doctor Dret Civil (UPF)</i>
Guillem LÓPEZ CASASNOVAS <i>Catedràtic d'Economia (UPF)</i>	Albert RUDA GONZÁLEZ <i>Professor Lector Dret Civil (UdG)</i>
Juana MARCO MOLINA <i>Catedràtica de Dret Civil (UB)</i>	Pau SALVADOR CODERCH <i>Catedràtic de Dret Civil (UPF)</i>
José Alberto MARÍN SÁNCHEZ <i>Notari</i>	Joan Carles SEUBA TORREBLANCA <i>Professor TU Dret Civil (UPF)</i>
Joan MARSAL GUILLAMET <i>Professor TU Dret Civil (UB)</i>	Josep SOLÉ FELIU <i>Professor TU Dret Civil (UdG)</i>
Isabel MIRALLES GONZÁLEZ <i>Professora TU Dret Civil (UB)</i>	Judith SOLÉ RESINA <i>Professora TU Dret Civil (UAB)</i>
Antoni MIRAMBELL I ABANCÓ <i>Catedràtic de Dret Civil (UB)</i>	Antoni VAQUER ALOY <i>Catedràtic de Dret Civil (UdL)</i>
Sergio NASARRE AZNAR <i>Professor Agregat Dret Civil (URV)</i>	Maria YSÀS SOLANES <i>Professora TU Dret Civil (UAB)</i>
Susana NAVAS NAVARRO <i>Catedràtica de Dret Civil (UAB)</i>	Maria Luisa ZAHINO RUIZ <i>Professora TEU Interina (UB)</i>
Nicolás NOGUEROLES PEIRÓ <i>Registrador de la Propietat</i>	
José PIÑEIRO SALGUERO <i>Professor associat Dret Civil (UPF)</i> <i>Advocat</i>	

ÍNDIX

VOLUM I

PRÒLEG	29
ABREVIATURES	33
PREÀMBUL	43
TÍTOL I. DISPOSICIONS GENERALS	59
CAPÍTOL I. LA SUCCESSION HEREDITÀRIA	59
Article 411-1. <i>Universalitat de la successió</i>	59
Juan José López Burniol i Pau Salvador Coderch	
Article 411-2. <i>Obertura de la successió</i>	65
Juan José López Burniol i Pau Salvador Coderch	
Article 411-3. <i>Fonaments de la vocació</i>	68
Juan José López Burniol i Pau Salvador Coderch	
Article 411-4. <i>Moment de la delació</i>	71
Juan José López Burniol i Pau Salvador Coderch	
Article 411-5. <i>Adquisició de l'herència</i>	74
Juan José López Burniol i Pau Salvador Coderch	
Article 411-6. <i>Possessió</i>	78
Juan José López Burniol i Pau Salvador Coderch	
Article 411-7. <i>Pactes successoris</i>	81
Juan José López Burniol i Pau Salvador Coderch	
Article 411-8. <i>Inexistència de reserves i reversiones legals</i>	85
Juan José López Burniol i Pau Salvador Coderch	
Article 411-9. <i>Herència jacent</i>	88
Juan José López Burniol i Pau Salvador Coderch	
CAPÍTOL II. LA CAPACITAT SUCCESSÒRIA	94
Article 412-1. <i>Persones físiques</i>	94
Albert Ruda González	
Article 412-2. <i>Persones jurídiques</i>	100
Albert Ruda González	
Article 412-3. <i>Indignitat successòria</i>	102
Fernando Gómez Pomar	
Article 412-4. <i>Reconciliació i perdó</i>	116
Fernando Gómez Pomar	
Article 412-5. <i>Inhabilitat successòria</i>	120
Fernando Gómez Pomar	
Article 412-6. <i>Ineficàcia</i>	124
Fernando Gómez Pomar	

Article 412-7.	<i>Caducitat de l'acció</i>	128
	Fernando Gómez Pomar	
Article 412-8.	<i>Efectes de la indignitat i la inhabilitat</i>	131
	Fernando Gómez Pomar	
TÍTOL II. LA SUCCESSION TESTADA		137
CAPÍTOL I. ELS TESTAMENTS, ELS CODICILS I LES MEMÒRIES TESTAMENTÀRIES		137
SECCIÓ PRIMERA. DISPOSICIONS GENERALS		137
Article 421-1.	<i>Llibertat de testar</i>	137
	Sonia Ramos González	
Article 421-2.	<i>Contingut del testament</i>	142
	Sonia Ramos González	
Article 421-3.	<i>Presumpció de capacitat</i>	147
	Sonia Ramos González	
Article 421-4.	<i>Incapacitat per a testar</i>	147
	Sonia Ramos González	
Article 421-5.	<i>Tipus de testaments</i>	154
	Sonia Ramos González	
Article 421-6.	<i>Interpretació de les disposicions testamentàries</i>	161
	Fernando Gómez Pomar	
SECCIÓ SEGONA. ELS TESTAMENTS NOTARIALS		172
Article 421-7.	<i>Identificació i judici de capacitat del testador</i>	172
	Lluís Jou i Mirabent	
Article 421-8.	<i>Testament atorgat per una persona amb discapacitat sensorial</i>	181
	Lluís Jou i Mirabent	
Article 421-9.	<i>Intervenció de facultatius</i>	184
	Lluís Jou i Mirabent	
Article 421-10.	<i>Testimonis</i>	188
	Lluís Jou i Mirabent	
Article 421-11.	<i>Idoneïtat dels testimonis</i>	192
	Lluís Jou i Mirabent	
Article 421-12.	<i>Idioma del testament</i>	198
	Lluís Jou i Mirabent	
SUBSECCIÓ PRIMERA. EL TESTAMENT OBERT		204
Article 421-13.	<i>Redacció i autorització del testament obert</i>	204
	Lluís Jou i Mirabent	
SUBSECCIÓ SEGONA. EL TESTAMENT TANCAT		209
Article 421-14.	<i>Redacció del testament tancat</i>	209
	Lluís Jou i Mirabent	
Article 421-15.	<i>Autorització del testament tancat</i>	215
	Lluís Jou i Mirabent	
Article 421-16.	<i>Obertura del testament tancat</i>	218
	Lluís Jou i Mirabent	

SECCIÓ TERCERA. EL TESTAMENT HOLÒGRAF		222
Article 421-17.	<i>Requisits de validesa</i>	222
	Josep Solé Feliu	
Article 421-18.	<i>Adveració</i>	233
	Josep Solé Feliu	
Article 421-19.	<i>Caducitat del testament</i>	238
	Josep Solé Feliu	
SECCIÓ QUARTA. ELS CODICILS I LES MEMÒRIES TESTAMENTÀRIES		240
Article 421-20.	<i>Codicil</i>	240
	Marian Gili Saldaña	
Article 421-21.	<i>Memòries testamentàries</i>	245
	Marian Gili Saldaña	
Article 421-22.	<i>Aplicació supletòria de les regles dels testaments</i>	251
	Marian Gili Saldaña	
Article 421-23.	<i>Designació de beneficiaris d'assegurances de vida</i>	254
	Marian Gili Saldaña	
CAPÍTOL II. NUL·LITAT I INEFICÀCIA DELS TESTAMENTS I DE LES DISPOSICIONS TESTAMENTÀRIES ..		258
Article 422-1.	<i>Nul·litat del testament</i>	258
	Miriam Anderson	
Article 422-2.	<i>Nul·litat de disposicions testamentàries</i>	268
	Miriam Anderson	
Article 422-3.	<i>Acció de nul·litat</i>	274
	Miriam Anderson	
Article 422-4.	<i>Conseqüències de la nul·litat i la caducitat</i>	280
	Miriam Anderson	
Article 422-5.	<i>Nul·litat parcial</i>	283
	Miriam Anderson	
Article 422-6.	<i>Conversió del testament nul o ineficax</i>	286
	Miriam Anderson	
Article 422-7.	<i>Ineficàcia per preterició errònia</i>	290
	Miriam Anderson	
Article 422-8.	<i>Revocabilitat de les disposicions testamentàries</i>	293
	Miriam Anderson	
Article 422-9.	<i>Abast de la revocació dels testaments</i>	296
	Miriam Anderson	
Article 422-10.	<i>Revocació material del testament hològraf</i>	302
	Miriam Anderson	
Article 422-11.	<i>Revocació de disposicions testamentàries per codicil</i>	305
	Miriam Anderson	
Article 422-12.	<i>Revocació de codicils i memòries testamentàries</i>	306
	Miriam Anderson	
Article 422-13.	<i>Ineficàcia sobrevinguda per crisi matrimonial o de convivència</i>	308
	Miriam Anderson	

Article 427-19.	<i>Riscos</i>	806
	Antoni Mirambell i Abancó	
Article 427-20.	<i>Fruits de la cosa llegada</i>	807
	Antoni Mirambell i Abancó	
Article 427-21.	<i>Extensió del llegat</i>	809
	Antoni Mirambell i Abancó	
Article 427-22.	<i>Accions del legatari i presa de possessió del llegat</i>	811
	Antoni Mirambell i Abancó	
Article 427-23.	<i>Garanties del llegat</i>	816
	Antoni Mirambell i Abancó	
SECCIÓ SEGONA. LES CLASSES DE LLEGATS		819
Article 427-24.	<i>Llegat de cosa aliena</i>	819
	Sergio Nasarre Aznar	
Article 427-25.	<i>Llegat alternatiu</i>	828
	Sergio Nasarre Aznar	
Article 427-26.	<i>Llegat de cosa genèrica</i>	831
	Sergio Nasarre Aznar	
Article 427-27.	<i>Llegats de diners i altres actius financers</i>	836
	Sergio Nasarre Aznar	
Article 427-28.	<i>Llegat de cosa gravada</i>	840
	Sergio Nasarre Aznar	
Article 427-29.	<i>Llegat d'universalitat</i>	844
	Sergio Nasarre Aznar	
Article 427-30.	<i>Llegats d'aliments i de pensions periòdiques</i>	847
	Sergio Nasarre Aznar	
Article 427-31.	<i>Llegats de crèdit i de deute</i>	850
	Sergio Nasarre Aznar	
Article 427-32.	<i>Llegat de constitució d'un dret real</i>	854
	Sergio Nasarre Aznar	
Article 427-33.	<i>Llegat d'accions i participacions socials</i>	856
	Sergio Nasarre Aznar	
Article 427-34.	<i>Llegat d'usdefruit universal</i>	859
	Sergio Nasarre Aznar	
Article 427-35.	<i>Llegat d'usdefruit successiu</i>	864
	Sergio Nasarre Aznar	
Article 427-36.	<i>Llegat de part alíquota</i>	865
	Sergio Nasarre Aznar	
SECCIÓ TERCERA. LA INEFICÀCIA DELS LLEGATS		868
Article 427-37.	<i>Revocació dels llegats</i>	868
	Isabel Miralles González	
Article 427-38.	<i>Extinció dels llegats</i>	872
	Isabel Miralles González	
Article 427-39.	<i>Reducció o supressió de llegats excessius</i>	875
	Isabel Miralles González	
Article 427-40.	<i>Dret a quarta falcídia o quota hereditària mínima</i>	877
	Isabel Miralles González	

Article 427-41.	<i>Càlcul de la quarta falcídia o quota hereditària mínima</i>	880
	Isabel Miralles González	
Article 427-42.	<i>Llegats reduïbles</i>	882
	Isabel Miralles González	
Article 427-43.	<i>Imputació i compatibilitat amb altres drets</i>	884
	Isabel Miralles González	
Article 427-44.	<i>Extinció de la quarta falcídia o quota hereditària mínima</i>	886
	Isabel Miralles González	
Article 427-45.	<i>Ordre i pràctica de la reducció</i>	888
	Isabel Miralles González	
CAPÍTOL VIII. LES DISPOSICIONS MODALS		891
Article 428-1.	<i>Mode successor</i>	891
	Juana Marco Molina	
Article 428-2.	<i>Compliment del mode</i>	896
	Juana Marco Molina	
Article 428-3.	<i>Disposicions per sufragis i obres pies</i>	899
	Juana Marco Molina	
Article 428-4.	<i>Garanties de compliment del mode</i>	901
	Juana Marco Molina	
Article 428-5.	<i>Mode impossible o il·lícit</i>	908
	Juana Marco Molina	
Article 428-6.	<i>Prohibicions de disposar en el testament</i>	915
	Juana Marco Molina	
CAPÍTOL IX. ELS MARMESSORS		921
Article 429-1.	<i>Nomenament</i>	921
	José Alberto Marín Sánchez	
Article 429-2.	<i>Pluralitat de marmessors</i>	925
	José Alberto Marín Sánchez	
Article 429-3.	<i>Capacitat i legitimació</i>	928
	José Alberto Marín Sánchez	
Article 429-4.	<i>Acceptació, excusa i renúncia</i>	931
	José Alberto Marín Sánchez	
Article 429-5.	<i>Retribució</i>	936
	José Alberto Marín Sánchez	
Article 429-6.	<i>Despeses de la marmessoria</i>	940
	José Alberto Marín Sánchez	
Article 429-7.	<i>Marmessor universal</i>	942
	Nicolás Nogueroles Peiró i Nuria Raga Sastre	
Article 429-8.	<i>Facultats del marmessor universal</i>	949
	Nicolás Nogueroles Peiró i Nuria Raga Sastre	
Article 429-9.	<i>Marmessoria universal de realització d'herència</i>	963
	Nicolás Nogueroles Peiró i Nuria Raga Sastre	
Article 429-10.	<i>Marmessoria universal de lliurament directe de romanent de béns</i> ...	977
	Nicolás Nogueroles Peiró i Nuria Raga Sastre	
Article 429-11.	<i>Destí de l'herència a sufragis o als pobres</i>	980
	Nicolás Nogueroles Peiró i Nuria Raga Sastre	

— El legatari de «gènere o quantitat», que no són els llegats que tenen per objecte una cosa genèrica, sinó que segons la legislació hipotecària constitueixen els llegats «no específics», d'acord amb l'art. 48 LH.

En tot cas, l'objectiu de l'anotació preventiva és la determinació de béns hereditaris, per tal que compleixin la funció de garantia per al compliment del llegat (vegeu RDGDEJ 18.4.2006 i el comentari de MARSAL, *Indret* 3/2007, 9).

En relació a l'anotació preventiva del llegat de llegítima, l'art. 451-15.2 preveu que «el legitimari pot demanar l'anotació preventiva de la demanda de reclamació de llegítima o de suplement en el Registre de la Propietat» (coincideix amb l'anterior art. 366,2 amb la supressió, però, de la referència al judici de testamentaria, ja que l'anterior art. 366.2 deia que «... el dret a la llegítima no autoritza per a promoure el judici de testamentaria, però el legitimari pot demanar que sigui anotada preventivament en el Registre de la Propietat la demanda de reclamació de la llegítima o del suplement d'aquesta...», i recordava el precedent art. 224 CDCC).

L'art. 451-15.2 segueix dient «anotar preventivament la demanda de reclamació», la qual cosa haurà de fer-se segons els arts. 42,2 o 42,10 LH.

Ara bé, quan la llegítima hagi estat atribuïda a títol de llegat, l'art. 451-15.3 determina que, si la llegítima s'atribueix per mitjà d'un llegat de béns immobles o d'una quantitat determinada de diners, el legitimari pot demanar, si escau, l'anotació preventiva del llegat; de manera que es podrà efectuar directament l'anotació preventiva del llegat, d'acord l'art. 42,7 en relació a l'art. 47 i 48 LH, segons sigui el cas.

En canvi, quan es tracta del llegat simple de llegítima, d'acord amb l'art. 451-7.4, el mateix art. 451-15.3 determina que aquest tipus de llegat no té la consideració de «llegat de quantitat» i no dona lloc, per ell mateix, a cap assentament en el Registre de la Propietat. El precepte actual segueix mantenint la referència a cap altre assentament registral, pel fet que obeeix a la supressió de l'anomenada menció legitimària de l'art. 15 LH, però difereix de l'anterior art. 366.3 CS perquè impedeix l'accés al Registre de la Propietat del llegat simple de llegítima (efectivament, l'art. 366,3 CS deia que «... la llegítima no dona lloc per ella mateixa a cap altra assentament en l'esmentat Registre, llevat de l'anotació preventiva del llegat, si esqueia»).

IV. L'EXCLUSIÓ VOLUNTÀRIA DEL DEURE DE CAUCIÓ

El deure de prestació de caució per part de la persona gravada pot ser exclòs per part del causant en els llegats que no siguin de llegítima, segons l'art. 427-23.2.

Això no obstant, aquesta regla té una excepció, relativa al llegat de llegítima.

D'aquesta manera, quan es tracta d'un llegat de llegítima, el legatari pot exigir sempre la caució a la persona gravada; mentre que en els altres tipus de llegats només podrà fer-ho si el causant no ha exclòs expressament el deure de caució.

SECCIÓ SEGONA

Les classes de llegats

ARTICLE 427-24

Llegat de cosa aliena

1. El llegat de cosa determinada pròpia de la persona gravada o d'un tercer és eficaç només quan el causant vulgui atribuir la cosa a l'afavorit, fins i tot en el cas que no formi part de la seva herència. En aquest cas, la persona gravada ha d'adquirir la cosa del tercer i l'ha de transmetre al legatari.

2. Si la persona gravada no pot adquirir la cosa objecte del llegat, o si hom li n'exigeix un preu o una contraprestació desproporcionats, se'n pot alliberar pagant el just valor de la cosa llegada.

3. Si la cosa objecte del llegat no pertanyia al causant quan aquest el va atorgar, però n'és propietari en el moment de la seva mort, el llegat és vàlid.

4. Si el causant o la persona gravada només tenen una part en la cosa objecte del llegat o un dret sobre aquesta mateixa cosa, el llegat és eficaç únicament respecte a aquesta part o aquest dret, llevat que resulti clara la voluntat de llegar la cosa enterament.

COMENTARI*

SUMARI: I. LES NOVETATS DEL CCCAT EN RELACIÓ ALS TIPUS DE LLEGATS SEGONS EL SEU OBJECTE. II. LA SISTEMATITZACIÓ DELS TIPUS DE LLEGATS SEGONS L'OBJECTE ATENENT A LA SEVA EFICÀCIA. III. EL LLEGAT DE COSA ESPECÍFICA I DETERMINADA PROPIETAT DEL CAUSANT. RELACIÓ AMB ELS TIPUS DE LLEGAT SEGONS L'OBJECTE. IV. EL LLEGAT DE COSA ALIENA. 1. *Antecedents en el CS.* 2. *Consideracions comunes a tots els llegats de cosa aliena.* 3. *El llegat de cosa propietat d'un tercer diferent del gravat.* 4. *El llegat de cosa pròpia del gravat amb el compliment del llegat.* 5. *El llegat de cosa aliena en part.*

I. LES NOVETATS DEL CCCAT EN RELACIÓ ALS TIPUS DE LLEGATS SEGONS EL SEU OBJECTE

En relació amb el CS, les novetats que trobem són de tres tipus:

a) Articles refosos, encara que és possible que hagin incorporat novetats o alterat el redactat del CS, que en qualsevol cas s'expliquen al comentari dels respectius articles. És el cas dels llegats de cosa aliena (els antics 285 a 288 CS han quedat refosos en l'actual art. 427-24 CCCat) o els llegats de cosa gravada (el antics 289 i 290 CS es refonen ara en l'art. 427-28 CCCat). També es el cas dels llegats de crèdit i de deute de l'art. 427-31 CCCat que provenen dels arts. 291, 292 i 301 CS; dels llegats de cosa genèrica de l'art. 427-

* Per Sergio NASARRE AZNAR.

24 que venen dels arts. 284 i 294 CS; dels llegats d'aliments i de prestacions periòdiques (arts. 298 i 299 CS; ara a l'art. 227-30 CCCat); dels llegats d'universalitat (ara a l'art. 427-29 CCCat, abans a l'art. 300.2 i 3 CS); dels llegats de diners (ara a l'art. 427-27.1 CCCat; abans al segon incís de l'art. 302 CS). Per últim, alguns tipus de llegat ja gaudien de precepte únic propi, com el llegat de constitució d'un dret real (ara a l'art. 427-32 CCCat i abans al 303 CS); el llegat d'usdefruit universal (ara a l'art. 427-34 CCCat, abans a l'art. 304 CS); i el llegat de part alíquota (ara a l'art. 427-36, abans a l'art. 305 CS).

b) Nova sistemàtica. Ara, sota la Secció 2a del Capítol VII del CCCat rubricada com «Les classes de llegats» només hi ha precisament, tipus de llegats, a diferència del CS que la seva Secció 3a del Capítol IV del CS rubricada de la mateixa manera hi havia articles que no es referien a tipus de llegats concrets, sinó a característiques i eficàcia dels llegats, que ara han estat incloses pròpiament a la Secció 1a del Capítol VII CCCat rubricada com «Els llegats i llurs efectes». Són els casos dels arts. 296 CS (sobre l'extensió dels llegats) i 297 CS (sobre les despeses del compliment dels llegats), que ara són als arts. 427-21.1 i 427-18.3 CCCat, respectivament. També és el cas de l'antic art. 300.1 CS sobre l'extensió del llegat sobre finca, que passa adequadament a l'art. 427-21.2 CCCat. La rúbrica «Les classes de llegats» de la Secció 2a de Capítol VII CCCat és certament massa ampla pel que realment recull, doncs només tracta de particularitats de les classes de llegat segons el seu objecte, i en canvi la gran divisió de llegats segons la seva eficàcia (obligacionals i reals) no es troba dins d'aquesta secció (art. 427-10 CCCat); ni tampoc hi són altres tipus de llegats com el subllegat (somera referència a l'art. 427-18.2 CCCat) o els llegats condicionats o sotmesos a termini (arts. 427-11 a 427-13 CCCat). A més, algunes de les característiques més rellevants d'alguns tipus de llegats previstos a la Secció 2a no es troben en els seus articles respectius (el que seria desitjable si pretenien donar totes les característiques especials de cadascun dels diferents tipus de llegats que s'apartin del de cosa determinada propietat del causant) sinó a la Secció 1a, especialment pel que fa referència als fruits de la cosa llegada, l'extensió dels llegats segons el seu objecte (immoble, vivenda, etc.), els riscos i les accions o drets del legatari per a fer efectiu el llegat (arts. 427-18 a 427-22 CCCat); també es troben en seu de càlcul de la quarta falcídia (art. 427-42 CCCat). De la mateixa manera, l'article genèric sobre l'objecte del llegat (art. 427-9 CCCat) es troba a la Secció 1a i no relacionat amb les especialitats segons l'objecte situats a la Secció 2a i, inclús, hi recull un tipus de llegat segons l'objecte que no és a la Secció 2a, com és el llegat de cosa futura (art. 427-9.3 CCCat).

c) Nous tipus de llegats. Podrien ser així considerats el llegat d'actius financers (art. 427-27.2 CCCat), el llegat de remissió de deutes (art. 427-31.2 CCCat), els llegats d'accions i participacions socials (art. 427-33 CCCat) i els llegats d'usdefruit successiu (art. 427-35 CCCat).

II. LA SISTEMATITZACIÓ DELS TIPUS DE LLEGATS SEGONS L'OBJECTE ATENENT A LA SEVA EFICÀCIA

És el primer tipus de llegat segons l'objecte dels que venen regulats a la Secció 2a del Capítol VII CCCat. És a dir, sense perjudici de la divisió entre llegats d'eficàcia real

i els d'eficàcia obligacional (presentes i comentats a l'art. 427-10 CCCat), els articles 427-24 a 427-36 preveuen diferents tipus de llegats atenent al seu objecte, salvant la relació indirecta que pugui tenir l'art. 427-25 CCCat (llegat alternatiu), doncs en ell es tracta de que s'esculli entre diverses coses o drets més que fixar-se en quina naturalesa tenen aquests (si són genèrics, aliens, diners, etc., com fan la resta dels articles de la Secció).

No obstant, amb la finalitat d'agrupar-los sistemàticament, és necessari establir quina és la seva eficàcia, d'acord amb el dit art. 427-10 CCCat, de manera que aquells que vinguin configurats legalment com que el legatari adquireixi pel sol fet del llegat un bé o drets reals o de crèdit, que siguin determinats i propis del causant i que no s'extingeixin per la seva mort, o bé que el legatari adquireixi un dret real que es constitueixi pel llegat sobre cosa pròpia del causant, tindran caràcter real (art. 427-10.2 CCCat).

En canvi, són obligacionals, aquells que el causant imposa a la persona gravada amb el compliment del llegat una càrrega de fer, donar (si adquireix quelcom per a donar, s'entén que ell ho rep directament del causant) o no fer en favor del legatari (art. 427-10.3 CCCat).

En conseqüència d'aquesta primària divisió atenent a l'eficàcia (real o obligacional) que poden tenir els llegats, els dels arts. 427-24 a 427-36 queden classificats, segons l'eficàcia que legalment tenen previstos de la següent manera (veure una altra classificació, entre llegats de coses i llegats de drets, a LLOBET AGUADO, *Legados*, 2008, 159):

A) Llegats que legalment venen configurats com d'eficàcia real

1. Llegats de cosa específica, que pot ser de cosa pròpia (art. 427-9 i 427-15.1 CCCat) i també de cosa gravada (art. 427-28 CCCat). També es pot referir a universalitats (art. 427-29 CCCat), incloent l'empresa (art. 427-29.2 CCCat), a tots els diners que el causant deixi en morir («llegat dels diners») o als actius financers d'aquest (art. 427-27 CCCat).

2. Llegats d'accions i participacions socials (art. 427-33 CCCat). No obstant, segons el precepte, aquest pot tenir eficàcia obligacional si els valors són d'un tercer i no del causant.

3. Llegats de crèdit, de remissió de deutes i d'alliberament (art. 427-31 CCCat).

4. Llegats d'usdefruit universal (art. 427-34 CCCat).

B) Llegats que legalment estan configurats com d'eficàcia obligacional

1. Llegats de cosa aliena (art. 427-24 CCCat).

2. Llegats alternatius (art. 427-25 CCCat; art. 427-19.3 CCCat).

3. Llegats de cosa genèrica, tant de gènere com de quantitat (art. 427-26 CCCat; art. 427-19.3 CCCat), incloent el «llegat de diners».

4. Llegats de prestacions periòdiques, que pot ser tant d'aliments com de pensions periòdiques pròpiament dites (art. 427-30 CCCat).

5. Llegats de deute (art. 427-31 CCCat).

6. Llegats de constitució de dret real (art. 427-32 CCCat), incloent el d'usdefruit successiu (art. 427-35 CCCat).

7. Llegats de part alíquota (art. 427-36 CCCat).

No obstant, aquesta classificació no s'ha de considerar estanca, en dos sentits:

a) Alguns llegats poden tenir característiques de diversos tipus de llegats legalment previstos. Així ho evidencia l'art. 427-32 *in fine* CCCat en el que es tracta el llegat de constitució de dret real sobre cosa aliena (art. 427-24 CCCat): per una banda s'obliga al gravat a realitzar tots els passos per a constituir-lo (art. 427-32 CCCat) però al temps quedarà deslliurat de constituir-lo per les causes de l'art. 427-24.2 CCCat (impossibilitat d'adquirir cosa aliena per part del gravat). Succeeix quelcom de semblant amb la possibilitat d'establir un llegat sobre cosa genèrica que no pertanyi al causant (art. 427-26.1 CCCat). A banda d'aquests supòsits expressament previstos a la llei, no veiem tampoc problema a que es tracti, per exemple, d'un llegat de cosa gravada i al temps de cosa aliena (arts. 427-28 i 427-24 CCCat). Altres combinacions sembla que no serien possibles com p. ex. la dels arts. 427-26 i 427-27 CCCat, doncs o bé la cosa del llegat es genèrica o es tracta dels diners i d'altres actius financers que li resten al causant en morir, per tant, cosa determinada.

b) La configuració com a llegat d'eficàcia real o d'eficàcia obligacional depèn, essencialment, de la voluntat del causant, de si aquest obliga al gravat amb el seu compliment a realitzar-lo o si dóna la cosa o el dret directament al legatari. Alguns tipus ja senyalen expressament que es poden constituir de les dues maneres (p. ex. art. 427-34.1 CCCat) i d'altres no ho assenyalen però no per això no es poden constituir de manera diferent de la que, en principi, queden classificats (ex. art. 427-33 CCCat; en principi regula el cas del llegat d'accions i participacions socials propietat del causant, de manera que al ser cosa específica i determinada propietat del causant tindrà eficàcia real i per tant el legatari tindrà dret de vot des de la delació; però si els valors no eren del causant, no poden tenir més que eficàcia obligacional, atenent a l'art. 427-24 CCCat). No obstant, hi ha alguns, com p. ex. el llegat de constitució de dret real (art. 427-32 CCCat) que obliga al gravat en el seu compliment a realitzar tots els passos per a constituir-lo adequadament (eficàcia obligacional), el que no serà necessari si ja li ha atribuït el causant el dret real directament al legatari (eficàcia real segons l'art. 427-10.2 CCCat).

III. EL LLEGAT DE COSA ESPECÍFICA I DETERMINADA PROPIETAT DEL CAUSANT. RELACIÓ AMB ELS TIPUS DE LLEGAT SEGONS L'OBJECTE

Aquest és el supòsit normal o bàsic del que parteix el CCCat i que s'ha de deduir dels arts. 427-15.1, 427-10.2 i el 427-9 CCCat. Té eficàcia real i, per tant, per la delació el legatari adquireix de ple dret la propietat de la cosa objecte del llegat. Per tant:

a) Des del moment en que es defereix el llegat (delació), el legatari és propietari de la cosa o dret llegat (eficàcia real, art. 427-10.2 CCCat).

b) De manera que la pot reivindicar de qui la posseeixi (arts. 427-22.2 i 544-1 CCCat), doncs ell no està autoritzat a prendre-la per ell mateix (art. 427-18 CCCat).

c) El legatari fa seus els fruits de la cosa des del moment de la mort del causant (art. 427-20.1 CCCat) i també se'n beneficia de les millores (arts. 541-3 i 542-1 CCCat).

d) En conseqüència també ell corre el risc de pèrdua o deteriorament de la cosa des de l'obertura de la successió (art. 427-19 CCCat), a no ser que aquest deteriorament es pugui imputar per culpa al gravat en el seu compliment o a un tercer, o sigui un supòsit de mora del gravat (art. 1182 CC).

e) Ell llegat es farà extensiu a les pertinençes que tingui la cosa llegada en el moment de la mort del causant (art. 427-21.1 CCCat).

f) Igualment el legatari pot reclamar les indemnitzacions per pèrdua de valor de la cosa que el causant hagués pogut reclamar des de que es va ordenar el llegat, a no ser que de la voluntat del testador s'extregui que li volia llegar en les pitjors condicions en les que es troba la cosa quan ell mor (art. 427-21.1 CCCat).

Els supòsits regulats als arts. 427-24 a 427-36 CCCat suposaran, en certa mesura, l'alteració d'alguna d'aquestes conseqüències del llegat bàsic. Així per exemple, si es fa un llegat en cosa genèrica, aquest no pot tenir eficàcia real, doncs encara es desconeix què cosa o dret és el que es llega (art. 427-26 CCCat). Tampoc pot tenir eficàcia real el llegat de cosa aliena, doncs el causant no pot transmetre-la si no en té el poder de disposició i quan ha de confiar en el gravat amb el compliment del llegat per a que realitzi una sèrie d'actes per a que la cosa acabi essent del legatari.

De la mateixa manera, els arts. 427-19.3 i 427-20.2 CCCat preveuen moments diversos d'atribució de riscos i de fruits, respectivament, als legataris genèrics, alternatius, si el llegat és sobre cosa d'un tercer o del gravat, o si és de quantitat, etc.

També l'art. 427-22.4 CCCat permet al legatari d'usdefruit universal prendre la possessió de la cosa per sí mateix sense necessitat de requerir-la prèviament al gravat en el compliment.

IV. EL LLEGAT DE COSA ALIENA

1. ANTECEDENTS EN EL CS

El refós art. 427-24 CCCat recull, essencialment, els mateixos preceptes que preveïen els antics arts. 285 a 287 CS, però no recull el contingut de l'antic art. 288 CS. El supòsit que aquest regulava ve ara previst a l'art. 427-38.3 CCCat.

2. CONSIDERACIONS COMUNES A TOTS ELS LLEGATS DE COSA ALIENA

L'art. 427-24 CCCat preveu diversos supòsits: que la cosa llegada pertanyi a un tercer (cosa aliena, que no pertanyi ni al testador ni al gravat amb el compliment del llegat); la situació que aquesta pertanyi al gravat amb el compliment del llegat; o que la cosa

sigui aliena en part. De fet, el CS va unificar ja les situacions que es troben regulades en articles diferents als arts. 861 a 863 CC i els hi donava un tractament diferent.

Totes aquestes situacions tenen en comú els següents aspectes:

a) que la cosa llegada no és propietat del causant o no té poder de disposició suficient per a donar en llegat el dret que pretén. D'entre les diverses possibilitats que tenia el CCCat en relació a l'eficàcia d'aquests tipus de llegat, ha optat per seguir el criteri que marcà el CS (que ja es va allunyar de la plena eficàcia que els hi dóna als que són de cosa que pertany al gravat el CC), encara que reformulant el seu text: la fa dependre de la voluntat expressa del causant en deixar en llegat aquell bé o dret encara que no en tingués la propietat o el poder de disposició suficient (STSJC 9.6.1997, RJ 1997\6357). Aquesta dependència de la interpretació de la voluntat del causant (arts. 421-6 i 427-24.1 CCCat; SAPB 4.3.2005, AC 2005\1095) serà en relació a tot el llegat (tant quan la cosa és propietat del gravat com d'un altre tercer) o només en la part en que la cosa o dret pertanyi a un tercer (si es tracta de coses o de drets que pertanyen parcialment al causant o al gravat). L'art. 427-24.3 CCCat estipula una regla específica per a esbrinar quina era la voluntat del causant respecte a un cas concret: quan el causant adquireix la cosa després d'atorgar el llegat (moment en que no la té) i la manté fins la seva mort. En aquest cas s'entén que el causant volia atorgar aquell llegat de cosa aliena. La presumpció només pot ser *iuris tantum*, en tant que el criteri principal, segons els arts. 421-6 i 427-24.1 CCCat, és l'autèntica voluntat del causant en el seu atorgament, com s'ha comentat.

b) El tercer propietari de la cosa aliena llegada pot ser un tercer diferent del gravat amb el compliment del llegat o el propi gravat, el que té conseqüències diferents, segons expliquem *infra*. No hi cabria, doncs, la possibilitat de llegar una cosa que ja pertanyi al legatari en el moment de l'atorgament del llegat i la cosa estigués encara en propietat del legatari en el moment d'obrir-se la successió (ha de complir els dos requisits per a no ser vàlid) (SAPL 11.10.2000, JUR 2000\304330). Això és el contingut del derogat art. 288 CS que no ha quedat traspassat expressament a l'actual CCCat, però que se'n pot deduir de la literalitat i de la finalitat del propi art. 427-24.1 CCCat, que no preveu aquest cas, a més dels arts. 427-14, 427-15, 427-16, 427-17.1 CCCat en relació a la delació i eficàcia dels llegats i també en relació a les següents dues situacions que sí estan expressament admeses:

— S'admet el llegat de cosa que pertanyia al legatari en el moment d'estipular-se per part del causant però que ja no li pertany quan aquest mor, doncs entraria dins del concepte de llegat de cosa aliena, sempre que així ho hagi estipulat expressament el causant segons els requisits de l'art. 427-24.1 CCCat.

— També s'admet el llegat de cosa que no pertany al legatari quan el causant li atribueix dita cosa en llegat, però que després l'adquireix i la té en el moment de la mort del causant, sempre que l'hagi adquirit onerosament d'una persona distinta del propi causant, considerant-se llegat el preu que en va pagar com a contraprestació (art. 427-38.3 CCCat). Per tant, no s'admet el llegat de cosa que adquireixi el legatari del propi causant o gratuïtament d'un tercer.

c) El llegat de cosa propietat d'un tercer (sigui el gravat o no i, si la cosa és aliena només en part, en relació a aquella part titularitat del tercer) no pot tenir eficàcia real

doncs la cosa, primer, no pertany (total o parcialment) al causant (no té poder de disposició sobre la mateixa i per tant no la pot transmetre; art. 427-10.2 CCCat) i, segon, depèn en certa mesura d'actes del gravat (adquirir la cosa i transmetre-la, o només transmetre-la, total o parcialment) per a que el legatari (que els hi pot exigir) acabi tenint la seva titularitat (art. 427-10.3 CCCat).

3. EL LLEGAT DE COSA PROPIETAT D'UN TERCER DIFERENT DEL GRAVAT

Com s'ha dit, aquest subtipus té eficàcia obligacional. Com a conseqüència d'això el legatari només adquireix el dret a exigir del gravat que adquireixi del tercer la cosa i que li sigui transmesa.

No obstant, segons el que disposa l'art. 427-10.3 CCCat, «si la prestació consisteix a lliurar els béns o drets que el legatari ha d'adquirir en compliment del llegat, aquests es consideren adquirits directament del causant», és a dir, el legatari portarà causa del causant i no del gravat. Això comporta una sèrie de qüestions sobre el període que transcorre entre l'adquisició de la cosa del tercer i l'entrega:

a) Posició del gravat. La doctrina (GIMÉNEZ DUART, *Com. CS Bosch*, 1994, 995) que es referia al CS l'ha qualificat com de mer detenedor de la cosa o como a titular fiduciari de la mateixa. A manca de clarificació en el text del CCCat, el cert és que el gravat adquireix la cosa per a un altre (el legatari) i amb la única finalitat d'entregar-la-li, en compliment d'una obligació que assumeix (i que no li ha atribuït el legatari). Entenem que difícilment pot ser considerat como a un mer detentor en tant que ell l'adquireix segons les regles del CC (ex. si ho fa fer compra-venda, en paga el preu), de manera que n'adquireix el títol. Una altra cosa és que, un cop compleixi l'obligació d'entrega de la cosa al legatari, aquest l'adquireixi, per ministeri de la llei directament del causant (mitjançant ficció legal), sense més requisits que la mera transmissió de la possessió (el títol li dóna la llei). És a dir, davant del tercer propietari de la cosa el gravat és l'autèntic titular de la mateixa i ho segueix essent mentre no compleixi amb l'entrega de la cosa (ex. si no ha pagat el preu de la mateixa, el tercer venedor el reclamarà al gravat), el que també queda demostrat amb el règim que se li preveu a l'art. 427-20.2 CCCat sobre els fruits: el legatari només tindrà dret als fruits de la cosa que es produeixin des de que els reclami extra-judicialment o judicial; fins llavors seran del gravat en base al títol amb el que va adquirir la cosa. Però davant del legatari estarà obligat a entregar-li la cosa, doncs aquest és l'autèntic propietari en aquesta fidúcia *cum amico* (art. 427-10.3 *in fine* CCCat i SSTs 22-2-1995 —RJ 1995\1700—, 13-2-2003 —RJ 2003\1046— i 30-3-2004 —RJ 2603\2004). L'entrega de la cosa funcionaria, en aquest cas, com una conseqüència de la voluntat de l'autèntic propietari no posseïdor d'adquirir la cosa. Però llavors estariem reconeixent efecte real al llegat (quan per definició sembla que sigui obligacional, com hem dit; tampoc estaria d'acord amb el que la doctrina havia considerat respecte al llegat de cosa aliena del CC recollit al seu art. 861 —GIMÉNEZ DUART, *Com. CS Bosch*, 1994, 995): seria, això sí, un efecte real fiduciari (no complet) perquè estaria atribuint la condició de propietari al legatari i de propietari fiduciari al gravat (qui tindria dret als fruits fins que se li reclamin o fins

que ell mostri la seva intenció de complir el llegat). Cap de les dues opcions aporta, doncs, una solució definitiva a la naturalesa de la relació entre gravat adquirent del bé de tercer, el causant i el legatari. Una tercera solució seria considerar la relació entre el legatari i el gravat com la d'un mandat legal, al que queda obligat el gravat des de que accepta encarregar-se del compliment del llegat. Encara que aquesta solució no respectaria massa el règim dels fruits de l'art. 427-20.2 CCCat (el gravat-mandatari no podria fer mai seus els fruits doncs adquireix la cosa només per a donar-li al legatari-beneficiari, de manera que si no la hi oferís immediatament després de l'adquisició estaria actuant de mala fe), si que explicaria aquest trànsit del bé del tercer al legatari sense passar pel patrimoni del gravat, sinó l'adquisició directa des del mandant (el causant).

b) El règim dels fruits. Ve regulat a l'art. 427-20.2 CCCat que assenyala que «el legatari solament pot exigir els fruits i els interessos des del moment en què els reclama judicialment o extrajudicialment o des del dia en què s'ha promès fer efectiu el llegat».

c) El règim dels riscos sobre la cosa objecte del llegat. A manca de disposició específica a l'art. 427-19 CCCat, haurem d'aplicar a aquest tipus de llegat el règim general del seu apartat tercer per als llegats de naturalesa obligacional, és a dir, «el risc es transmet al legatari des del moment en què la persona gravada li comunica la seva predisposició al compliment». Per tant, fins a aquest moment, el gravat és responsable per la pèrdua o deteriorament del cosa (si esdevé per culpa fet propi seva, arts. 1182 i 1183 CC), que concorda amb que fins llavors el gravat es pot quedar amb els fruits, segons el principi *ubi emolumentum, ibi onus*. Si se li reclama judicial o extrajudicialment, incurrir el gravat en mora, serà ell responsable, atenent als arts. 1096.3 i 1100 CC, de qualsevol circumstància que afecti negativament la cosa, fins i tot si es produeix en cas fortuït. Si és una acció que s'ha de dirigir contra el tercer que tenia la cosa (p. ex. redhibitòria, *quantum minoris*, etc.; de fet, a diferència del que succeeix amb el llegat de cosa genèrica on el gravat és responsable per sanejament per vicis ocults —art. 1486 CC—, en el llegat de cosa aliena res disposa l'art. 427-24 CCCat al respecte, el que és coherent amb que el legatari rep directament del causant), la qüestió se centra en determinar qui és el legítimat: si el gravat o el legatari. Si el gravat és un mer detentor, ho ha de ser necessàriament el legatari; si és una relació fiduciària, com davant tercers el fiduciari és propietari d'acord amb la jurisprudència del Tribunal Suprem, ho ha de ser el gravat; si és un mandat, depèn si el mandatari ha actuat en nom propi i en benefici aliè o en nom i benefici aliè, aplicant-se en cada cas el que disposa l'art. 1717 CC.

Menció especial mereix la possibilitat que té el gravat de complir amb una prestació subsidiària, regulada a l'art. 427-24.2 CCCat. Així, l'alliberament subsidiari consisteix en que el gravat pot complir de manera diferent a adquirir la cosa del tercer i lliurar-la al legatari. Així, sota determinades circumstàncies, el gravat pot alliberar-se de l'obligació d'adquirir i/o entregar la cosa pagant el just valor de la cosa llegada. Aquestes circumstàncies són que el tercer li exigeixi un preu o una contraprestació desproporcionats o davant de la impossibilitat d'adquirir la cosa objecte de llegat. No es tracta d'una obligació alternativa o facultativa del gravat, sinó merament subsidiària, doncs ha de justificar suficientment la impossibilitat d'adquisició o la desproporció, a diferència del que estipula l'art. 863 CC.

4. EL LLEGAT DE COSA PRÒPIA DEL GRAVAT AMB EL COMPLIMENT DEL LLEGAT

A diferència del que succeeix al CC, segueix essencialment el règim que acabem d'explicar de llegat de cosa de tercer diferent del gravat, amb la diferència que aquest només té l'obligació de transmetre la cosa al legatari, doncs la cosa ja és seva. La seva eficàcia és també obligacional (com ho evidencia el que es desprèn dels arts. 427-10.3 i 427-20.2 CCCat).

A efectes de fruits i riscos, també s'aplicaria el que hem dit per al llegat de cosa de tercer diferent del gravat. En el present supòsit cobra especial importància el fet de que el gravat compleix entregant la cosa tal qual està abans de la mort del causant (art. 427-19.1 CCCat); verificada aquesta, el gravat serà responsable per culpa-fet propi, si no incorre en mora, o també per deteriorament o pèrdua per cas fortuït, si ha incorregut en mora (arts. 1096, 1100, 1182 i 1183 CC).

Per la seva pròpia naturalesa, el compliment subsidiari no és d'aplicació a aquest supòsit, doncs sempre exigeix la impossibilitat d'adquisició de la cosa o la desproporció en la contraprestació que ha de donar al tercer. Com en aquest cas la cosa és seva, aquesta serà la que haurà de lliurar necessàriament, no podent-se alliberar d'altra manera, doncs no hi ha contraprestació i la gravositat ja la coneixia en morir el causant i abans de quedar obligat al compliment del llegat (art. 427-9 i 427-19.1 CCCat).

5. EL LLEGAT DE COSA ALIENA EN PART

L'art. 427-24.4 CCCat té un contingut un tant equivoc, doncs contempla quatre situacions possibles:

1. Que la cosa sigui parcialment del causant i hagi estipulat expressament i clara que llegava la cosa sencera. En aquest cas, el llegat tindrà eficàcia obligacional, podent exigir el legatari la cosa sencera del gravat (doncs aquesta era la voluntat del causant), de manera que aquest haurà d'adquirir la part que no era del causant i transmetre al legatari la cosa sencera, si no vol incórrer en incompliment.

2. Que la cosa sigui parcialment del gravat i hagi estipulat expressament i clara que llegava la cosa sencera. En aquest cas, el llegat tindrà també eficàcia només obligacional, però el gravat, per a complir, només caldrà que adquireixi la part de la cosa que encara no es seva i, un cop unificada, l'haurà de transmetre al legatari.

3. Que la cosa sigui parcialment del causant i no hagi estipulat expressament que llegava la cosa sencera. En aquest cas, donat que es presumeix que la voluntat del causant era només la de transmetre-li aquesta part que era seva, no existeix impediment que aquesta part que ja era del causant l'adquireixi directament el legatari —eficàcia real— sempre que aquesta part, per ella mateixa, pogués ser considerada cosa determinada o determinable amb contingut patrimonial propi —p. ex. la quota en un condomini ordinari— complint així el que hem dit que disposen els arts. 427-15.1, 427-10.2 i el 427-9 CCCat, per al cas del llegat bàsic (*vid. suprà*).

4. Que la cosa sigui parcialment del gravat i no hagi estipulat expressament que lle-

gava la cosa sencera. Aquest supòsit, el règim jurídic del qual no queda massa clar a l'art. 427-24.4 CCCat, s'ha de posar en relació amb l'art. 427-24.1 CCCat. Així, respecte a la part de la cosa que no sigui titularitat del gravat, no pot considerar-se part del llegat doncs no hi constarà la voluntat expressa del causant. I en relació a la part de la cosa que pertanyi al gravat, es requerirà també voluntat expressa del causant de que la volia atribuir al legatari (art. 427-24.1 CCCat), doncs del contrari no tindrà cap eficàcia (al contrari del que sembla deduir-se de la literalitat de l'apartat quart). Si això es dedueix de la voluntat del causant, tindrà només eficàcia obligacional doncs el legatari podrà només exigir al gravat que li entregui aquesta part.

A banda d'aquests supòsits, la doctrina (GIMÉNEZ DUART, *Com. CS Bosch*, 1994, 998) havia admès per a l'antic 287 CS (que es podria continuar predicant de l'actual art. 427-24.4 CCCat) que dins d'aquell precepte hi cabien totes les diverses situacions en què el causant i la persona gravada tenen només un part en l'objecte del llegat o una part d'un dret sobre el mateix, com els condominis romans (sobre els béns en comunitats germàniques, sembla que també s'aplicarien les regles del 427-24 CCCat i l'art. 1380 CC; veure també la STS 11.5.2000, RJ 2000\3926), drets reals limitats sobre la cosa (p. ex. dret de superfície; nua propietat) i, inclús, béns litigiosos. Si la cosa era parcialment del causant, s'haurà de valorar en el moment de la seva mort; si és del gravat, s'haurà de valorar en el moment en què el causant ordeni el llegat, per evitar que el legatari se'n pugui desprendre.

ARTICLE 427-25

Llegat alternatiu

1. En el llegat alternatiu, el causant pot atribuir la facultat d'elecció a un tercer, el qual ha de fer l'elecció mitjançant una declaració de voluntat dirigida a la persona gravada amb el llegat.
2. Si el causant no estableix res respecte a la facultat d'elecció, aquesta correspon a la persona gravada. La facultat d'elecció és transmissible als hereus.
3. L'elecció, una vegada feta, és irrevocable.

COMENTARI*

SUMARI: I. ANTECEDENTS AL CS. II. CONCEPTE. III. RÈGIM JURÍDIC.

I. ANTECEDENTS AL CS

La novetat d'aquest precepte, en relació a l'anterior art. 293 CS, és el seu paràgraf segon, que integrem en el comentari del règim jurídic del llegat alternatiu.

* Per Sergio NASARRE AZNAR.

II. CONCEPTE

És aquell llegat de caràcter obligacional (art. 427-19.3 CCCat), l'objecte del qual són diverses coses o drets, dels quals només un ha d'entregar-se per part del gravat al legatari.

Als llegats alternatius els hi serà d'aplicació les regles dels arts. 1131 a 1136 CC sobre les obligacions alternatives, en allò que no s'oposin a la voluntat del causant i al propi art. 427-25 CCCat.

Cal diferenciar el llegat alternatiu del:

a) Llegat facultatiu, en el qual el causant dona la possibilitat al gravat per a lliurar-se de complir amb la prestació que ell determina, realitzant-ne una altra, com per exemple, l'entrega de valor equivalent al de la cosa objecte del llegat al legatari (arts. 427-9 i 421-6 CCCat, sobre la llibertat del causant en estipular el tipus de llegat que més cregui convenient, sempre que estigui ajustat a dret) (STS 22.6.1984, RJ 1984\3257).

b) Llegat de cosa genèrica. En el llegat alternatiu la indeterminació inicial de la cosa es limita a escollir entre diverses coses certes, esdevenint irrealitzable si cap és o esdevé impossible (art. 1135 CC). Això no pot succeir a la genèrica, doncs el gravat amb ella està obligat a entregar qualsevol cosa d'aquell gènere, estigui o no a l'herència (art. 427-26 CCCat i 1096.2 CC). Així, si el causant especifica que s'entregui «una de les meves joies» al legatari (llegat facultatiu, doncs el gravat o el tercer hauran d'escollir una d'entre les que hi hagi a l'herència) no és el mateix que digui que s'entregui «qual-sevulla joia», estigui o no a l'herència, on no hi ha límits més que el gènere (llegat de cosa genèrica, on el gravat compleix entregant una joia qualsevol).

III. RÈGIM JURÍDIC

Aquest s'ha d'extreure, a banda de la voluntat del testador, de l'art. 427-25 CCCat i, subsidiàriament, de la regulació de les obligacions alternatives als arts. 1131 a 1136 CC. D'aquesta manera:

a) La facultat d'elecció entre les diverses coses o drets possibles correspon, a manca de disposició en contra del causant, al gravat amb el llegat (art. 427-25.2 CCCat); això està en consonància amb l'art. 1132.1 CC. Si el gravat morís sense haver elegit, passarà aquest dret als seus hereus o, en el seu cas, als seus legataris, tot i la poca precisa redacció de l'art. 427-25.2 CCCat; aquesta interpretació està en consonància amb la que fa la doctrina (ALBALADEJO, *Com Edersa*, 1998, 10) sobre l'art. 877 CC.

b) El causant pot ordenar que l'elecció la faci un tercer, qui haurà de fer una declaració de voluntat dirigida al gravat amb el llegat especificant la seva decisió (art. 427-25.1 CCCat). Sobre la transmissibilitat d'aquesta facultat del tercer als seus hereus (o legataris), poden sorgir dubtes sobre la seva validesa al CCCat degut a la desaparició de l'autorització expressa que constava a l'antic art. 293 CS. Certament la nova col·locació sistemàtica de la frase «la facultat d'elecció és transmissible als hereus» a l'apartat segon de l'art. 427-25 CCCat provoca que faci referència només a quan l'elecció corres-

pon al gravat per absència de pronunciament en contrari del causant; en canvi, l'equivalent a aquesta expressió a l'art. 293 CS es referia al tercer escollit expressament pel causant. No obstant, si el causant havia decidit que fos un tercer qui escollís, volia dir implícitament que no volia que ho pogués fer el gravat (doncs ell era qui per defecte hauria de poder escollir i no li ha deixat). En conseqüència sembla més raonable que, donada la situació que el tercer legitimat no hagués escollit abans de morir, sigui un altre tercer, els seus hereus (o, en el seu cas, els seus legataris) qui escullin, abans de que aquesta possibilitat pugui acabar a mans del gravat, doncs això és el que segur no volia el causant (art. 421-6 CCCat). Per tant, res dificulta que la solució quedi harmonitzada tant per cas de mort del gravat com per cas de mort dels tercers legitimats. Hagués estat desitjable una millor redacció del precepte, doncs si bé l'anterior art. 293 CS no mencionava la possibilitat d'heretar el dret a escollir del gravat i sí mencionava el dret dels hereus dels tercers legitimats quan no haguessin escollit, a l'actual art. 427-25 CCCat succeeix a la inversa, sense que, creiem, existeixi cap motiu que impedeixi una harmonització de solucions amb una adequada redacció.

c) No hi ha inconvenient en què el causant deixés l'opció d'escollir entre les possibles opcions al legatari, encara que no vingui expressament previst a l'art. 427-25 CCCat, doncs per analogia seria d'aplicació l'art. 427-26.2 CCCat, a més de l'art. 1132.1 CC.

d) El gravat ha de complir íntegra la prestació que hagi estat escollida d'entre les possibles per la persona legitimada, sense que pugui imposar al legatari que accepti part d'una i part d'una altra (art. 1131 CC).

e) L'elecció no produeix efectes més que des de la notificació al legatari (creditor), seguint l'art. 1133 CC, que, a més, no requereix forma, i pot realitzar-se en el moment del compliment, salvant disposició en contrari del causant (STS 22.6.1984, RJ 1984\3257). Això ha de ser així també a l'art. 427-25 CCCat perquè des del moment de l'elecció notificada es traspassen els riscos al legatari (art. 1136.1 CC), encara que el 427-19.3 CCCat requereix a més la posada a disposició del legatari de la cosa escollida (sobre aquesta disparitat, veure el comentari a l'art. 427-26 CCCat). La notificació de l'elecció de la que parla l'apartat primer del precepte d'estudi no és la mateixa que la de l'art. 1133 CC, doncs la notificació del tercer al gravat no pot tenir com a efecte el trasllat dels riscos sobre la cosa al legatari; només li pot servir per a deslliurar-se de la seva obligació d'escollir. Hagués semblat raonable que dit apartat primer obligués també al tercer a notificar la seva decisió al legatari, doncs llavors sí té efectes translatius dels riscos; si ho fa, tot i no estar-hi obligat, aquesta transmissió de riscos opera (sempre que també li ho comuniqui, és clar, al gravat, com obliga la llei), doncs la seva decisió és vinculant per al gravat. En qualsevol cas, si el tercer per pròpia iniciativa no ho fa, l'encarregat de comunicar la decisió del tercer o la seva pròpia decisió (si ningú altre ha quedat facultat pel causant) és el propi gravat.

f) D'entre els supòsits de l'art. 427-20 CCCat no s'aclearix què succeeix amb els fruits de la cosa atorgada en llegat alternatiu. Per analogia amb el llegat de cosa genèrica, no obstant, sembla més adequat aplicar-los-hi les normes del seu apartat tercer, és a dir, que des de que s'escull i es notifica l'elecció, el llegat es converteix en un de cosa certa i determinada i per tant implica l'atribució del domini de la cosa o dret al legatari,

incloent-hi els fruits generats (arts. 541-3 i 541-4 CCCat). Sobre la relació entre l'atribució de fruits i la transmissió dels riscos, veure tant apartat anterior com el comentari a l'art. 427-26 CCCat.

g) Segons l'art. 427-25.3 CCCat, un cop feta l'elecció aquesta és irrevocable. Aquesta redacció no és prou precisa, doncs és l'elecció notificada al legatari la que realment és irrevocable, al tenir aquest acte jurídic unilateral caràcter receptici, com les donacions (art. 531-8.1 CCCat i 1133 CC). En conseqüència, mentre el legatari no estigui notificat, encara que l'elecció estigui feta, el qui estigui legitimat per escollir —sigui el gravat o un tercer— pot elegir una altra cosa o dret com a contingut del llegat. Naturalment, si és un tercer el qui canvia de parer abans de que el legatari estigui comunicat, i això ha causat danys i perjudicis al gravat, els hi pot reclamar (art. 1902 CC).

h) El legitimat a escollir no pot escollir entre prestacions (en relació a coses i drets) impossibles, il·lícites o que no haguessin pogut ser objecte de llegat (art. 1132.2 CC). Aquell perdrà el seu dret d'elecció quan només una prestació fos realitzable (art. 1134 CC).

i) Per últim, és fonamental determinar el règim de transmissió de riscos, en relació a l'art. 427-19.3 CCCat i als arts. 1135 i 1136 CC. D'aquesta manera, tenim:

a. Segons l'art. 1136 CC la pèrdua, inclús en cas fortuït, d'alguna de les coses o dret alternatius, va a càrrec del gravat qui haurà de complir amb alguna de les restants i, quedant només una, perdrà la possibilitat d'optar.

b. Si totes les coses o drets es perdessin per culpa del gravat, la solució difereix depenent de qui estava legitimat per a escollir entre les alternatives. En totes elles es tractarà de substituir l'objecte originari del llegat pel valor de la prestació que elegeixi el legatari (si ell escollia), la que esculli el tercer (si era ell qui escollia) o la darrera en extingir-se (si elegia el gravat) (arts 1135 i 1136.3 CC).

c. Segons l'art. 427-19.3 CCCat, el risc de destrucció o deteriorament de la cosa un cop ja ha quedat determinada passarà al legatari només quan aquest sigui notificat de la determinació i se li hagi posat a disposició la cosa escollida.

ARTICLE 427-26

Llegat de cosa genèrica

1. El causant pot ordenar un llegat de cosa genèrica, encara que a l'herència no hi hagi coses del gènere de què es tracti.
2. La determinació de la cosa llegada pot correspondre a un tercer o al legatari, si ho estableix el causant.
3. Si el causant no ha establert a qui correspon la facultat de determinació, aquesta correspon a la persona gravada amb el llegat, que ha de lliurar una cosa de qualitat mitjana.
4. Si la cosa lliurada al legatari és defectuosa, l'afavorit pot exigir que li sigui lliurada una altra cosa, no defectuosa, en lloc d'aquella.
5. Si la persona gravada amb el llegat ha amagat el defecte, el legatari pot optar pel lliurament d'una cosa no defectuosa o per la indemnització de danys i perjudicis.

COMENTARI*

SUMARI: I. ANTECEDENTS EN EL CS. II. RÈGIM JURÍDIC. III. SANEJAMENT DE LA COSA ESPECIFICADA. 1. Sanejament per evicció. 2. sanejament per vicis ocults. IV. EL «LLEGAT DE DINERS».

I. ANTECEDENTS EN EL CS

L'art. 427-26 CCCat està conformat per la unió del contingut essencial de dos articles del CS: els seus tres primers paràgrafs corresponen a l'antic art. 294 CS (determinació de la cosa genèrica) i els dos darrers a l'art. 284 CS (sanejament per vicis ocults).

De la mateixa manera, ha desaparegut com a tipus de llegat l'antic «llegat de cosa fructífera» que estava regulat a l'art. 295 CS i que es podia considerar també un subtipus de llegat de cosa genèrica. Efectivament, atès que moltes de les coses donades en llegat que conformen l'objecte de diferents tipus de llegats (p. ex. atenent a la seva indeterminació, que la cosa no sigui del causant, que el legatari pugui prendre la cosa per ell mateix) poden generar fruits, és més adequat que el règim dels fruits estigui regulat a la «part general» dels llegats (Secció 1a, art. 427-20 CCCat) i que allà s'especifiqui de qui són els fruits depenent del tipus de llegat segons el seu objecte i de la seva eficàcia.

II. RÈGIM JURÍDIC

El llegat de cosa genèrica té les següents característiques:

a) Es tracta d'un llegat de naturalesa eminentment obligacional, l'objecte del qual només queda determinat pel causant pel gènere al que pertany. Aquesta determinació podrà ser més o menys ampla (p. ex. llegar «una joia» o «una joia d'or»), però mai tant que caigui en indeterminació (p. ex. llegar «qualsevol cosa») de manera que no pugui saber-se què és el que realment s'ha volgut llegar (art. 1273 CC), encara que es pot atendre als criteris d'interpretació de la voluntat del causant per esbrinar-ho o per perfilar el llegat (art. 421-6 CCCat).

b) Al llegat de cosa genèrica mai podrà el gravat objectar la inexistència d'objecte, doncs les coses genèriques mai manquen (el que el diferencia del llegat alternatiu) (principi *genus nunquam perit*). Per això mateix, l'objecte es pot trobar tant a l'herència com fora d'ella (art. 427-26.1 CCCat). Si està fora d'ella, s'aplicarà també el règim del llegat de cosa aliena de l'art. 427-24 CCCat. A diferència del que establí l'art. 294.2 CS en relació a la preferència de l'entrega de coses del gènere establert que estiguin a l'herència abans de coses d'aquest gènere que estiguin fora d'ella quan l'especificació de la cosa o dret corresponia al gravat, l'art. 427-26.3 CCCat no anomena tal preferència, de manera que s'haurà d'estar a la voluntat del causant i, si res se'n dedueix, el gravat és lliure d'optar entre béns o drets del gènere que componen l'herència i els que no en formen part.

* Per Sergio NASARRE AZNAR.

c) Sobre la qualitat de l'objecte, aquesta és rellevant quan correspon al gravat determinar la cosa o el dret. Segons l'art. 427-26.3 CCCat, si aquest és el cas, haurà d'entregar una cosa de «qualitat mitjana», és a dir, el legatari no podrà exigir-la de qualitat superior ni el gravat entregar-la de qualitat inferior d'entre les del gènere (art. 1167 CC).

d) Sobre la classe de coses que poden conformar l'objecte d'aquest llegat, cal assenyalar que, a diferència del que preveu el CC (art. 875.2 CC), no es regula al CCCat un règim especial per al llegat de cosa immoble no determinada diferenciat del de cosa moble.

e) La determinació de l'objecte del llegat correspon, en consonància amb el que estableix l'art. 427-25 CCCat per al llegat alternatiu, al gravat, sempre que el causant no l'hagi atribuït expressament a un tercer o al propi legatari (art. 427-26.2 i 3 CCCat). Res impedeix, a més, que, de morir qualsevol d'aquests tres, l'elecció correspongui als seus hereus respectius (per analogia amb l'art. 427-25 CCCat; ens remetem a les consideracions que a l'efecte hem realitzat als comentaris d'aquest article *supra*).

f) La doctrina que analitza el CC i el CS considera que la prestació genèrica pot ser tant de donar (més comú) com de fer (a càrrec del gravat o d'un tercer), encara que les de fer tindrien una naturalesa semblant al mode (art. 428-1 CCCat) (GIMÉNEZ DUART, *Com. CS Bosch*, 1994, 991). Si bé el mode i el llegat de cosa genèrica de fer compartien el fet que el legatari o qualsevol dels legitimats per exigir el compliment del mode de l'art. 428-2 CCCat tindrien precisament com a única acció exigir el compliment de la prestació de fer o del mode, la diferència radica essencialment que, en el mode, qui està legitimat per a reclamar-lo no se'n beneficia directament, mentre que el legatari sí queda beneficiat (art. 428-1.1 i 2 CCCat). p. ex. és diferent que una entitat de custòdia del territori exigeixi, segons l'art. 428-2 e) CCCat que l'hereu no construeixi en un determinat terreny de la propietat d'ell en compliment d'un mode del que va ser informada pel causant que imposava a l'hereu aquesta limitació (seria un mode perquè l'entitat de custòdia no obté cap benefici ni atribució patrimonial, sinó que se'n beneficia indirectament la col·lectivitat que pot gaudir d'un millor entorn ambiental); que una entitat de custòdia rebi una finca en llegat de custòdia (doncs, encara que de la custòdia —no construcció i alteració dels recursos naturals— també se'n beneficiarà indirectament la societat en general atenent a la voluntat del causant i a les finalitats estatutàries de l'entitat, també se'n beneficia «civilment» l'entitat de custòdia doncs veu el seu patrimoni incrementat amb una finca).

g) El legatari pot reclamar els fruits de la cosa atribuïda en llegat des del moment en què s'especifica (art. 427-20.3 CCCat).

h) A l'igual que succeeix amb el llegat alternatiu, segons l'art. 427-19.3 CCCat, el risc de destrucció o deteriorament de la cosa un cop ja ha quedat especificada passarà al legatari només quan aquest sigui notificat de l'especificació i se li hagi posat a disposició la cosa escollida. Aquest moment no coincideix exactament amb el de la producció dels fruits doncs, com s'ha dit, aquesta comença des de l'especificació comunicada. Entenem que el moment determinant ha de ser aquell en el que el llegat de cosa genèrica es converteix en llegat de cosa determinada, el que implica que el legatari passa a ser el propietari de la cosa o dret llegat. Doncs bé, aquest moment és precisament el moment de l'especificació comunicada, doncs és en aquell moment en què el llegat passa a ser-ho de cosa determinada, amb els efectes que li són inherents, entre ells la translació *ex*

lege del domini. Per tant, és conseqüent amb això que els fruits passin a ser des d'aquell moment al legatari com diu l'art. 427-20.3 CCCat però també ho seria que es traspassessin els riscos, doncs des d'aquell moment el legatari és propietari; l'únic efecte afegit que hauria de tenir la posada a disposició de la cosa seria que fins llavors el gravat estaria incorrent en mora (que no requeriria reclamació judicial del legatari, doncs la llei la fa començar des de la posada a disposició, segons l'art. 1100.2.1 CC), incrementant els supòsits de la seva responsabilitat (des del 1183 CC —responsabilitat per culpa— a l'art. 1096.3 CC —responsabilitat inclús per fet fortuït).

i) El legatari de cosa genèrica, sigui moble o immoble, està protegit per l'art. 48 LH, doncs podrà demanar l' anotació preventiva del seu valor en els 180 dies posteriors a la mort del causant, sobre qualsevol bé immoble de l'herència que siguin suficients per a cobrir-lo, sempre que l'immoble sobre el que es pretengui l' anotació no hagués estat llegat a una altra persona. Les preferències davant l'hereu, els creditors anteriors i posteriors a l'herència i entre ells venen recollides en els arts. 49 i seg LH.

j) Com s'ha assenyalat, el llegat de cosa genèrica no s'ha de confondre amb el llegat alternatiu (ens remetem al comentari de l'art. 427-25 CCCat) ni tampoc amb el llegat d'una universalitat (ens remetem al comentari de l'art. 427-29 CCCat).

III. SANEJAMENT DE LA COSA ESPECIFICADA

Com s'ha dit, els apartats 3 i 4 de l'art. 427-26 CCCat estan dedicats als sanejament per vicis ocults de la cosa especificada i amb la que el gravat pretenia complir el llegat.

I. SANEJAMENT PER EVICCIÓ

A diferència del CC, que al seu art. 860 CC regula el sanejament per evicció (art. 1475 CC, en relació al contracte de compra-venda) en aquests tipus de llegats, la regulació del sanejament al CCCat respecte als llegats de cosa genèrica es limita al de sanejament per vicis ocults.

Això no obsta a que, si triomfés una acció d'un tercer relativa a un dret previ que privés al legatari de la cosa genèrica que havia quedat determinada i en satisfacció del llegat, hauria d'entendre's que neix un dret per al legatari d'exigir del gravat que compleixi amb una altra cosa de la mateixa espècie (per analogia amb el que succeeix amb els vicis ocults, segons l'art. 427-26.4 CCCat), doncs són entre elles fungibles i, de fet, el gravat encara no ha complert (de fet ha incomplert, Digest 32,29,3) al quedar-se el legatari privat de la cosa genèrica que li havia estat atorgada pel causant en llegat.

Seria avaluable si podrien entrar, per analogia, a més a més, els conceptes dels apartats 2, 3 i 5 de l'art. 1478 CC, especialment la indemnització per danys i perjudicis (art. 1902 CC i, al dret català, l'art. 531-13.2 CCCat per al cas del donant de mala fe).

L'acció de sanejament per evicció és pròpia de llegat de cosa genèrica i només quan ha estat el gravat qui l'ha especificat, doncs, a diferència del que succeeix quan el llegat

és de cosa determinada o quan és de cosa genèrica i l'ha determinat ell mateix o un tercer diferent del gravat, el legatari —en el primer dels casos— s'ha de conformar amb el que el causant li atribueix específicament amb els vicis que pugui tenir o bé, s'ha de conformar si ha especificat ell mateix la cosa —i tenia vicis— o, seguint les instruccions del causant, també si l'ha escollit un tercer (art. 427-19.1 CCCat).

El reconeixement al nostre dret d'una acció per sanejament per evicció del legatari no contradiu el que sanciona l'art. 531-13.1 CCCat que pot estendre's a totes les atribucions gratuïtes: que el donant no és responsable per evicció de la cosa donada vers el donatari. I això ha de ser així perquè la relació entre el gravat i el legatari no es pot considerar gratuïta (com sí que ho és la relació entre el causant i el legatari), donat que el gravat compleix obligat pel que ha estipulat el causant i normalment en contraprestació del que rep d'ell.

2. SANEJAMENT PER VICIS OCULTS

I en relació al sanejament per vicis ocults, hem de dir que el règim que preveuen els apartats 4 i 5 de l'art. 427-26 CCCat és el següent:

a) El gravat amb el compliment del llegat de cosa genèrica és responsable per sanejament si, un cop especificada, entrega al legatari una cosa defectuosa (art. 427-26.4 CCCat). El defecte ha de ser anterior no només a l'entrega o posada a disposició de la cosa al legatari sinó també anterior a la determinació comunicada, perquè, com s'ha dit, és aquell el moment en què el llegat produeix efectes reals (passa a ser un llegat en cosa certa; veure comentari a l'art. 427-24 CCCat), és a dir, la translació del domini (i dels riscos) al legatari.

b) Segons l'art. 427-26.4 CCCat, la conseqüència de l'entrega d'una cosa defectuosa és que el legatari pot exigir que li sigui entregada una altra cosa no defectuosa en lloc d'aquella, sense diferenciar si la cosa va ser especificada pel propi legatari o per un altre. Aquesta és una solució que concorda amb la voluntat del causant d'atorgar al legatari una cosa sense vicis, el que ha de complir el gravat necessàriament.

c) Segons l'art. 427-26.5 CCCat, si el gravat hagués actuat de mala fe tot coneixent el defecte en la cosa i tot i amb això l'entrega igual, «el legatari pot optar pel lliurament d'una cosa no defectuosa o per la indemnització de danys i perjudicis». Aquesta solució no ens sembla adequada, doncs no incrementa en res la protecció del legatari quan el gravat ha entregat aquella cosa tot coneixent el vici i no posant-l'hi en coneixement: o bé es queda sense un llegat adequat (el que li volia el causant) o bé es queda sense compensació pels danys i perjudicis que li ha causat haver de canviar la cosa (per tant els ha d'absorbir ell, quan no li correspon degut a la defectuosa actuació del gravat). En lloc de donar l'alternativa entre lliurament d'una altra cosa o els danys, hauria d'haver estat acumulatiu (entrega d'una altra cosa bona del mateix gènere més danys i perjudicis; en aquest sentit GIMÉNEZ DUART, *Com. CS Bosch*, 1994, 993), com succeeix p. ex. a l'art. 1487 CC amb el sanejament per vicis ocults a la compra-venda (hem dit, de fet, que la relació entre gravat i el legatari té també causa onerosa).

IV. EL «LLEGAT DE DINERS»

No ens referim aquí a l'erròniament etiquetat «llegat dels diners» de l'art. 427-27.1 CCCat (per a més detall, ens remetem al comentari d'aquest precepte), sinó al que venia regulat fins ara a l'incís primer de l'art. 302 CS.

El seu objecte el constitueix en un crèdit per un import en diners, del quan se'n farà càrrec el gravat, tant si hi ha diners a l'herència o al seu propi patrimoni com si no. Es tractava per tant d'un llegat de marcat caràcter obligacional, doncs és llegat de cosa genèrica, consistent en un dret de crèdit per una quantitat de diners i requereix una quantificació. És, de fet, un subtipus molt rellevant de cosa genèrica (la quantitat de diners).

No ha quedat recollit en el CCCat on li correspondria (art. 427-26 CCCat), el que hagués estat convenient al tenir alguna particularitat respecte a la resta de llegats de cosa genèrica. De fet, se li aplicaran les mateixes regles que a tots els llegats de cosa genèrica, encara que respecte als fruits és més apropiat (criteri de llei especial) aplicar l'art. 427-20.2 CCCat que l'art. 427-20.3 CCCat, doncs el primer es refereix al «llegat de quantitat». Així, doncs, el legatari només podrà exigir els interessos des del moment en què els reclama judicialment o extrajudicialment o des del dia en què s'ha promès fer efectiu el llegat. I, en conseqüència, respecte del risc serà d'aplicació l'art. 427-19.3 in fine CCCat.

Referències al llegat de diners (entès com a llegat de cosa genèrica, i no el de l'art. 427-27.1 CCCat) les trobem al CCCat al llegat de part alíquota, quan l'hereu decideix pagar al legatari en diners (art. 427-36.1 in fine CCCat) i, sobretot, a l'art. 451-7.2 CCCat sobre el llegat disposat en concepte de legítima, que ha de ser de diners, encara que no hi hagi a l'herència, o de béns integrants del cabal relict. Veure també els arts. 451-11 i 451-15.3 CCCat.

ARTICLE 427-27

Llegats de diners i altres actius financers

1. Si el llegat té per objecte tots els diners que el causant deixi en morir, s'entén que inclou tant l'efectiu com els diners dipositats a la vista o a termini en entitats financeres. Si el llegat se circumscriu als diners que el causant tingui en una determinada entitat, s'entén igualment que inclou ambdues modalitats de dipòsit.

2. Si el llegat no es refereix específicament als diners sinó als actius dipositats en una determinada entitat, s'entén que inclou, a més dels dipòsits de diners, tots els actius financers immediatament liquidables que pertanyin al causant en el moment d'obrir-se la successió, llevat de les accions que cotitzen en mercats secundaris oficials de valors.

3. Si el causant disposa dels diners o els actius inclosos en el llegat, després d'haver-lo ordenat, per substituir-los per altres modalitats d'estalvi o inversió, s'entén que llega els actius adquirits en substitució o els subrogats ulteriorment, llevat que en ordenar el llegat hagi expressat la voluntat contrària o aquesta es pugui deduir del testament.

COMENTARI*

SUMARI: I. ANTECEDENTS AL CS. II. RÈGIM JURÍDIC DEL «LLEGAT DELS DINERS». III. RÈGIM JURÍDIC DEL LLEGAT D'ACTIUS FINANCERS.

I. ANTECEDENTS AL CS

La configuració de l'art. 427-27 CCCat és complexa, atenent a l'origen de les seves disposicions:

a) Apartat Primer. Aquest apartat prové de la somera regulació del «llegat dels diners» de l'art. 302 segona part CS

b) Apartat Segon. Preveu el denominat «llegat dels actius financers», de nova regulació al CCCat doncs no venia previst expressament al CS.

c) Apartat Tercer. Preveu disposicions generals del «llegat dels diners» i del «llegat dels actius financers».

La redacció i l'estructura d'aquest precepte, novedosa en part, al temps permet distingir, encara que no amb prou claredat per la desorientadora denominació que en fa la llei, el llegat que realment preveu que és el «llegat dels diners» que el causant deixi en morir del que doctrinalment (GIMÉNEZ DUART, *Com. CS Bosch*, 1994, 1026) es coneixia como el «llegat de diners» que venia regulat al primer incís de l'antic art. 302 CS. Els punts problemàtics se centren, doncs, en dos qüestions:

1. La denominació. El llegat que realment regula l'art. 427-27.1 CCCat és el «llegat dels diners», és a dir, de tots els diners que el causant deixi en morir. En canvi, la denominació que li fa la llei («llegat de diners») no és només confusa sinó errònia, doncs el fa confondre amb l'autèntic «llegat de diners» que venia regulat al primer incís de l'antic art. 302 CS

2. La manca de regulació autònoma al CCCat de l'antic «llegat de diners» (art. 302 primer incís del CS). De fet és una solució encertada, doncs no es tractava d'un tipus autònom de llegat segons l'objecte sinó que era un subtipus de llegat de cosa genèrica, encara que té alguna especialitat. Ens remetem, doncs, a la referència que al respecte hem realitzat al comentari a l'art. 427-26 CCCat.

II. RÈGIM JURÍDIC DEL «LLEGAT DELS DINERS»

El «llegat dels diners» de l'art. 427-27.1 CCCat té les següents característiques:

1. No es tracta d'un llegat de cosa genèrica, doncs si no hi ha diners a la massa hereditària no es podrà complir. És a dir, si no s'especifica quantitat, es presumeix que

* Per Sergio NASARRE AZNAR.

la voluntat del causant es llegar «tots els diners que el causant deixi en morir» tant en «efectiu com els diners dipositats a la vista o a termini en entitats financeres». Si no ha deixat diners, la quantitat d'aquest llegat serà zero (de fet, queda extingit per pèrdua o perquè la prestació esdevé impossible, en base a l'art. 427-38.1 CCCat), a diferència del «llegat de diners» (explicat al comentari de l'art. 427-26 CCCat) que al ser de cosa genèrica podrien trobar-se tant a la massa hereditària com fora d'ella (art. 427-26.1 CCCat).

2. El causant no cal que quantifiqui numèricament el «llegat dels diners», doncs en aquest cas, diu la llei, es presumeix (*iuris tantum*) que són tots els que li quedin en morir en qualsevol de les formes expressades. Al segon incís de l'apartat primer de l'art. 427-27 CCCat sí que es refereix a que el causant hagi pogut determinar que es tractava dels diners dipositats en una determinada entitat de crèdit. Si aquest és el cas, s'haurà d'entendre també que es tracta dels dipòsits a la vista i a termini.

3. Per tant es tracta d'un llegat de cosa específica i determinada propietat del causant i, per tant, hauria de tenir eficàcia real (art. 427-10-2; veure comentari a l'art. 427-24 CCCat). Això queda reforçat pel fet de que s'ha separat aquesta regulació del «llegat dels diners» de la del «llegat de diners», doncs aquesta queda inclosa en la regulació del llegat genèric de l'art. 427-26 CCCat que té un clar caràcter obligacional (veure comentari a aquest article). A més, la condició de cosa específica i determinada de l'objecte d'aquest llegat no es perd si el causant disposa dels diners del llegat després de ser atorgats per a substituir-los en altres modalitats d'estalvi o inversió, doncs es presumeix *iuris tantum* que la voluntat del causant era que el valor d'aquestes noves modalitats d'estalvi o inversió se subroguin o substitueixin els diners (art. 427-27.3 CCCat). Per últim, afegir que el Projecte de Llei de Llibre quart CCCat aprovat pel Govern de la Generalitat el 30-1-2007 (BOPC núm. 353, 15 de juny de 2007, pàg. 3) el qualificaven expressament com d'obligacional el que no apareix al redactat final de la llei a l'art. 427-27 CCCat.

4. Aquesta qualificació de llegat d'eficàcia real fa que els interessos del llegat dels diners es deguin des de la mort del causant (art. 427-20.1 CCCat) com també assumeix els riscos des de llavors a no ser que sigui degut a culpa del gravat (art. 427-19.2 CCCat).

5. Si bé el precepte es refereix als dos tipus essencials i més comuns de dipòsits (a la vista i a termini), donat que aquests tipus d'operacions tenen una base essencialment contractual, les entitats de crèdit poden oferir altres tipus de dipòsits, com p. ex. els dipòsits a la vista de divises (on la remuneració per al client va en base al valor de la moneda estrangera en la que es denomina el dipòsit, de manera que al temps és també una inversió). En qualsevol cas, donat que l'esperit de la norma és cobrir tot tipus d'instruments bancaris que impliquin la captació i custòdia de dipòsits del públic, haurien d'entendre's inclosos aquells dipòsits que estrictament no fossin a la vista o a termini.

III. RÈGIM JURÍDIC DEL LLEGAT D'ACTIUS FINANCERS

Recollit al paràgraf segon e l'art. 427-27 CCCat, el llegat d'actius financers representa una necessària novetat respecte al CS.

Senyala el precepte que si el causant no es refereix únicament als diners sinó «als actius dipositats en una determinada entitat» s'entén que inclou tant els dipòsits de

diners (a la vista i a termini, segons el que s'ha explicat abans) com «tots els actius immediatament liquidables» que pertanyien al causant en obrir-se la successió, excepte, diu, «les accions que cotitzen en mercats secundaris oficials de valors». De la mateixa manera, a aquests actius se li aplicaran les regles de substitució i subrogació de l'art. 427-27.3 CCCat. D'això es poden extreure les següents qüestions:

a) Es tracta d'una regla d'interpretació de la voluntat del causant quan aquest utilitzi l'expressió «actius dipositats en una determinada entitat» o similar per a referir-se a l'objecte d'un determinat llegat. Es tracta d'una presumpció *iuris tantum* d'inclusió d'uns determinats actius i l'exclusió conseqüent d'uns altres.

b) Queden inclosos, a banda dels diners dipositats (regulats per l'apartat primer de l'art. 427-27 CCCat), aquells actius «immediatament liquidables» que pertanyien al causant en obrir-se la successió. Per tant el criteri per a distingir aquells inclosos i els exclosos sembla ser la seva immediata liquiditat (conversió en diners), és a dir, que s'equiparen als diners per la possibilitat de ser-hi convertits de manera ràpida i immediata en el moment d'obrir-se la successió sense necessitat d'haver d'acudir a mercats secundaris de valors (i esperar que algú els adquireixi). Alguns productes financers que compleixen aquests requisits per la seva naturalesa són les assegurances d'estalvi (p. ex. aportacions realitzades normalment a una assegurança de vida pel causant de manera que, mort el titular, són immediatament rescatables pel beneficiari) o, fins i tot, els plans de jubilació (incloent els de pensions, que tenen un tractament fiscal favorable), doncs encara que són rescatables en circumstàncies molt concretes, ho són immediatament en cas de mort del titular. Més dubtes poden generar aquells productes que, atenent la seva naturalesa, s'haurien de negociar a aquests mercats (veure punt següent) però que voluntàriament són adquirits per l'entitat de crèdit en el moment de la mort del titular per petició del beneficiari (qui no es vol quedar, per exemple, amb l'acció o l'obligació sinó que la vol liquidar). Atenent a la *ratio legis* del precepte, és a dir, que s'incloguin aquells actius que siguin quasi tant líquids com els diners en el moment de la mort del causant, s'haurien d'incloure també, juntament amb els que són líquids per naturalesa.

c) Però en queden excloses «les accions que cotitzen en mercats secundaris oficials de valors». No té gaire sentit una interpretació estricta i literal d'aquest precepte, és a dir, que siguin les accions les úniques que quedessin excloses de l'art. 427-27.2 CCCat. D'això s'extreu que no s'entenen inclosos tots aquells actius que necessiten ser negociats en mercats secundaris per obtenir-ne liquiditat en el moment de la successió, encara que estrictament no estiguin «dipositats» a l'entitat de crèdit en qüestió, sinó que aquesta funcioni com a intermediària financera (p. ex. participacions en un fons d'inversió) o com a emissora per ella mateixa (p. ex. les cèdules hipotecàries, que es negocien a l'AIAP) o que s'equiparin, per les seves característiques i funcions, a les accions a les societats anònimes o a les comanditàries per accions (el que seria segons la literalitat del precepte), com les quotes participatives de les caixes d'estalvis (encara que s'hagin emès molt limitadament fins al moment), les obligacions mercantils emeses per SA (i els seus similars, com les participacions preferents de caixes d'estalvis) o les participacions en societats de responsabilitat limitada.

d) Hi ha una limitació també de caràcter, podríem dir, geogràfic: l'art. 427-27.2 CCCat es refereix a «actius dipositats en una determinada entitat» (s'entén de crèdit, agafant la nova terminologia de la Llei 2/1981, 25 de març, BOE 15-4-1981, núm. 90, pàg. 8148, modificada per la Llei 41/2007, 7 desembre, BOE 8-12-2007, núm. 294, pàg. 50593). Actuarà aquesta presumpció de la voluntat del causant si aquest s'hagués referit, a més de a tots els diners que li restin al morir, també a tots els actius que li restin sense especificar una entitat de crèdit concreta sinó referint-se a qualsevol amb les que ha anat operant en vida? Si aquest fos el cas, tampoc hi hauria inconvenient a presumir, *iuris tantum*, que es refereix a tots els actius que siguin immediatament liquidables que tingui en forma de productes financers a qualsevol entitat de crèdit.

e) Per últim, l'art. 427-27.3 CCCat assenyala, com s'ha dit, que si després d'haver ordenat el llegat el causant substitueix els diners o els actius per altres modalitats d'estalvi o d'inversió, s'entén que són aquestes les que llega a no ser que n'expressi l'opinió en contra o es pugui deduir el contrari del testament. Doncs bé, com que l'art. 427-27.2 CCCat indica que la immediata liquidabilitat s'ha de verificar, cas a cas (doncs ja hem dit que hi ha alguns productes que ho són per naturalesa però d'altres ho poden ser perquè siguin voluntàriament adquirits per l'entitat de crèdit intermediadora o emissora), en el moment d'obrir-se la successió. De manera que si en aquest moment les nous productes no són immediatament liquidables, no s'entendran inclosos en el llegat, llevat, com s'ha dit, que el causant n'expressi l'opinió en contra o es pugui deduir el contrari del document on es va atorgar el llegat.

ARTICLE 427-28

Llegat de cosa gravada

1. Si la cosa objecte del llegat està gravada amb un dret real limitat, s'entén que el legatari no pot demanar a la persona gravada l'extinció del dret que grava el llegat.
2. Si el causant llega una cosa empenyorada o hipotecada, el pagament del deute garantit per la penyora o hipoteca i la cancel·lació d'aquests drets són a càrrec de l'hereu.
3. Si el legatari paga el deute garantit amb la cosa llegada perquè no ho ha fet l'hereu, aquell subroga el lloc i els drets del creditor per a reclamar contra l'hereu.
4. La garantia constituïda per a satisfer o finançar el preu d'adquisició o millora de la cosa, i qualsevol altra càrrega, perpètua o temporal, que l'afecti han d'ésser suportades pel legatari, a qui correspon el pagament de l'obligació assegurada, si bé les quantitats que s'acreditin fins a la mort del causant són a càrrec de l'herència.

COMENTARI*

SUMARI: I. ANTECEDENTS AL CS. II. RÈGIM JURÍDIC. 1. Llegats de cosa gravada amb drets reals limitats que no són de garantia. 2. Llegats de cosa gravada amb drets reals de garantia.

* Per Sergi NASARRE AZNAR.

I. ANTECEDENTS AL CS

El contingut actual d'aquest precepte correspon al dels antics arts. 289 i 290 CS, que queden ara refosos i donant un règim conjunt a tots els supòsits de llegat de cosa gravada.

No obstant, el cert és que l'art. 289 CS es referia a les coses gravades amb drets reals limitats que no eren de garantia, al temps que l'art. 290 CS es referia als objectes de llegats gravats amb drets reals de garantia, el que s'ha de tenir en compte a l'hora interpretar el nou art. 427-28 CCCat.

II. RÈGIM JURÍDIC

Així, l'apartat primer de l'art. 427-28 CCCat es refereix al llegat de cosa gravada amb dret real limitat que no sigui de garantia i els apartats 2 a 4 es refereixen als gravats amb drets reals de garantia.

1. LLEGATS DE COSA GRAVADA AMB DRETS REALS LIMITATS QUE NO SÓN DE GARANTIA

Quan l'art. 427-28.1 CCCat sanciona que, a no ser que el causant hagi expressat el contrari, es presumeix *iuris tantum* que el legatari no pot demanar a la persona gravada l'extinció del dret real limitat no de garantia (p. ex. un usufruct) que grava l'objecte del llegat, no es tracta més que d'un reflex de l'art. 427-19.1 CCCat que encara que pugui semblar que només es refereix a l'estat físic de la cosa (a això es refereixen tant el seu apartat 2 com el seu apartat 3), també es refereix a l'estat jurídic de la cosa.

De manera que el legatari compleix entregant la cosa al legatari amb el gravamen al que es troba subjecte en el moment de la mort del causant (arts. 427-28.1 en relació a l'art. 427-19.1 CCCat). És un llegat, doncs, d'eficàcia real (art. 427-10.2 CCCat).

2. LLEGATS DE COSA GRAVADA AMB DRETS REALS DE GARANTIA

Els apartats 2 a 4 de l'art. 427-28 CCCat preveuen una regla general per al cas de llegat de cosa gravada amb drets reals de garantia i una excepció a aquesta regla. D'aquesta manera, tenim:

a) La regla general és que si el causant llega una cosa empenyorada o hipotecada, és l'hereu qui assumeix tant el deute garantit com les despeses de cancel·lació d'aquests drets, sempre que els testador no hagi imposat el deute al legatari. Això, naturalment, és conseqüència de que res té a veure llegar una cosa gravada en garantia d'una obligació amb transmetre *mortis causa* l'obligació en sí. L'accessorietat d'aquestes garanties (que es dedueix dels arts. 569-2.5, 569-12 i 569-28 CCCat) no les fa confondre amb l'obligació o les obligacions que garanteixen: amb l'atribució en llegat d'un bé gravat en garan-

tia, el causant només està atribuint el bé gravat en sí al legatari i no l'obligació garantida (p. ex. hipoteca en garantia de l'obligació de pagar pensió periòdica derivada d'una pensió vitalícia de l'art. 569-38 CCCat en relació als arts. 1802 a 1808 CC). De fet, l'art. 427-9.1 CCCat assenyalava que només pot ser objecte de llegat «allò que pugui atribuir al legatari un benefici patrimonial», essent l'hereu qui, davant del creditor, és el responsable del pagament dels deutes del causant (art. 411-1 CCCat). Tot i en el cas en què el causant atribueixi expressament l'obligació de satisfer el crèdit al legatari (l'art. 427-9.1 CCCat no exclou, segons opinió majoritària de la doctrina en relació a l'antic art. 261 CS —veure la discussió a ALBIOL MARÉS, *Com. CS Bosch*, 1994, 927—, que un llegat pugui no provocar un enriquiment al legatari, com ho evidencia l'art. 427-18.2 CCCat on s'estipula com a únic requisit per exigir el compliment d'un subllegat que el legatari gravat hagi obtingut el seu llegat; l'únic que es requereix és que tingui contingut econòmic, patrimonial, que és un element objectiu del llegat, més enllà de la subjectivitat pròpia de l'enriquiment), això només tindria efectes en la relació hereu-legatari (però no davant del creditor, arts. 411-1 i 1205 CC), de manera que si el legatari no complís, el creditor podria exigir sempre compliment a l'hereu (no gaudeix, naturalment, del benefici d'exclusió) qui, un cop satisfet el deute, podria després repetir contra el legatari incomplidor o subrogar-se en la posició del creditor i dirigir-se contra el legatari. En qualsevol cas, si l'hereu no compleix amb l'obligació de satisfer el crèdit i el creditor executa en conseqüència la finca objecte de llegat, perjudicant així al legatari, l'hereu és responsable davant del legatari pels danys i perjudicis causats, a més de que ha d'entregar el valor de la cosa llegada (arts. 427-38.1 CCCat i 1182 a *sensu contrario* CC, doncs és culpa del gravat que el legatari es quedi sense cosa essent la seva obligació donar-li i respondre pel deute segons l'art. 427-28.2 CCCat; veure també SÁINZ-CANTERO, *El legado*, 2006, 168).

b) L'excepció, prevista a l'apartat 4 de l'art. 427-28 CCCat, consisteix en què seran a càrrec del legatari els deutes de les obligacions contretes per a finançar l'adquisició o la millora de la cosa gravada (per tant exclou una possible ampliació d'hipoteca destinada no al finançament de la millora de la cosa sinó a consum), excepte aquelles generades fins a la mort del causant, que aniran a càrrec de l'herència. Té especial lògica aquesta disposició, si entenem que la seva *ratio legis* consisteix en donar sentit a la situació en què l'hereu estigués pagant (possiblement durant mesos o anys) el crèdit generat pel causant degut a l'adquisició o la reforma de la cosa que ara és del legatari, si apliquéssim l'art. 428-28.1 CCCat. Encara que es pot qüestionar el per què quan aquestes quantitats degudes estan garantides amb la cosa objecte del llegat han de ser a càrrec del legatari i quan no ho estiguin però siguin pel mateix concepte (adquisició o millora de la cosa objecte del llegat) seran a càrrec de l'hereu. Una explicació es pot trobar en entendre que en el primer cas la relació entre objecte i deute és molt evident (p. ex. préstec hipotecari per a l'adquisició de la casa gravada amb aquesta hipoteca que acaba en mans del legatari), mentre que no tant en el segon. Si a això li afegim que en el supòsit de conversió d'un crèdit refaccionari en hipoteca (art. 93 LH) només depèn del creditor hipotecari i que, segons ho faci o no, el deute haurà de ser satisfet o bé per l'hereu o bé pel legatari, s'evidencia que es necessària una interpretació integradora, a manca d'una clara redacció. Atenent de nou a la *ratio legis* del precepte, que sembla ser que el legatari s'hagi d'encarregar del deute que queda per satisfer des de la mort del

causant que tingui relació amb l'adquisició o rehabilitació de la cosa amb la que ha estat beneficiat, es pot entendre que quan la cosa estigui gravada per garantir un crèdit es presumeixi, *iuris tantum*, que aquest va ser assumit per a l'adquisició o rehabilitació de la cosa, de manera que haurà de ser assumit pel legatari; en un altre cas, l'interessat (l'hereu o un tercer) haurà de provar que aquell crèdit va ser assumit pel causant per a la rehabilitació o adquisició de la cosa objecte del llegat, i si triomfa, haurà de ser assumit, des de la mort del causant, per part del legatari. No obstant tot això, recordem que davant del creditor és l'hereu qui respon (art. 411-1 CCCat), encara que podrà repetir o subrogar-se en el crèdit contra el legatari només en els casos en què aquest hagi de fer-se càrrec del deute. Per una altra banda, el legatari haurà de suportar qualsevol altra càrrega, temporal o perpètua, que recaigui sobre la cosa objecte del llegat. Encara que sembla una concreció més de l'art. 427-19.1 CCCat, la doctrina (GIMÉNEZ DUART, *Com. CS Bosch*, 1994, 1006) ha considerat tradicionalment, en relació a l'antic art. 290.3 CS, que podria ser d'utilitat per aclarir que el cens (perpetu o temporal) amb els que pot estar gravada la cosa objecte de llegat són a càrrec del legatari, doncs aquest ve configurat a l'art. 565-1.1 CCCat com una prestació periòdica dinerària anual vinculada i garantida per una finca (que seria l'objecte del llegat).

A banda de la regla general i l'excepció, hem de fer una consideració en relació al supòsit en el que estan pensant els paràgrafs 2 a 4 de l'art. 427-28 CCCat:

a) En l'àmbit subjectiu, pressuposa que el causant és deutor de l'obligació garantida, així com titular de la cosa donada en garantia. Efectivament, segons l'art. 427-28.3 CCCat, en el supòsit en què el legatari satisfà el crèdit que es troba garantit amb la cosa que va rebre en llegat i no estant ell obligat a fer-ho (cas de l'art. 427-28.2 CC, sense menció expressa del causant en contrari), se subrogarà en el lloc de creditor per a dirigir-se contra l'hereu. Potser el precepte hagués pogut deixar més obert contra qui s'haurà de dirigir, doncs si el causant no era el deutor personal del creditor sinó que havia constituït la garantia per a garantir un deute al·liè, serà contra aquest contra qui s'haurà de dirigir el legatari subrogat que ha satisfet el deute (arts. 1158 i 1210 CC).

b) En l'àmbit objectiu, l'apartat segon del precepte fa referència expressa a la hipoteca i a la penyora, mentre els altres apartats no especifiquen. Abans d'especificar-ho més, hem de descartar l'aplicació d'aquest precepte a d'altres tipus de garanties no reals, com l'aval en les seves diverses modalitats tant típiques com atípiques, així com a d'altres mecanismes garantistes que no siguin pròpiament drets reals, com l'anotació d'embarcament al Registre de la Propietat, doncs no estarem en cap d'ells davant d'un llegat de cosa gravada. Establert aquest marc, atenent a l'art. 569-1 CCCat es reconeixen a Catalunya els següents drets reals de garantia: la hipoteca, la penyora, l'anticresi i el dret de retenció. Com s'ha dit, l'apartat segon del precepte només es refereix als dos primers. No obstant, res sembla impedir que es pugui també aplicar al dret de retenció i anticresi, doncs ambdós tenen el caràcter de dret real de garantia legalment accessori a una obligació que poden recaure sobre la cosa gravada (arts. 569-4 i 569-6 CCCat i arts. 569-25.1 i 569-23 CCCat, respectivament).

ARTICLE 427-29

Llegat d'universalitat

1. El llegat d'universalitat de coses, empreses o altres conjunts unitaris de béns o agregats de coses té la consideració de llegat de cosa única, i s'estén a tots els elements que en el moment de morir el causant constitueixen el bé llegat o hi han estat integrats o adscrits.

2. En el llegat d'una empresa, les relacions de crèdit i de deute que ja han estat fetes efectives per la persona gravada amb el llegat donen dret als reintegraments corresponents a favor i en contra del legatari.

COMENTARI*

SUMARI: I. ANTECEDENTS AL CS. II. RÈGIM JURÍDIC DEL LLEGAT D'UNIVERSALITAT. III. ATENCIÓ ESPECIAL AL LLEGAT D'EMPRESA.

I. ANTECEDENTS AL CS

Prové en la seva totalitat i literalitat dels apartats 2 i 3 de l'antic art. 300 CS. Amb bon criteri, s'ha separat el seu apartat primer que res tenia a veure amb el llegat d'universalitat, i s'ha traslladat a l'actual art. 427-21.2 CCCat en relació amb l'extensió del llegat.

II. RÈGIM JURÍDIC DEL LLEGAT D'UNIVERSALITAT

La característica essencial del llegat d'universalitat és que el seu objecte no és una cosa sinó que l'és un conjunt de coses considerades unitàriament.

És a dir, el seu objecte és determinat (llegat en cosa certa), doncs l'és el conjunt de coses considerades unitàriament (veure, en aquest sentit, el tractament de les universalitats i dels conjunts de coses als arts. 531-11 —com a objecte de donació— i 569-16 —com a objecte de penyora— CCCat), i la seva eficàcia és real i immediata, doncs no consisteix en la realització de cap actuació per part del gravat, el que el diferencia del llegat de cosa genèrica de l'art. 427-26 CCCat.

En conseqüència, tenim que:

a) Pel seu objecte, es considerarà llegat d'universalitat aquell en el que s'atribueixi el domini o dret sobre una universalitat de coses (*universitas facti*), sobre empreses (com a exemple d'*universitas iuris*) o sobre d'altres conjunts unitaris de béns o agregats de coses (art. 427-29.1 CCCat). Està en relació amb la donació d'universalitats de l'art. 531-11.2 CCCat; altres exemples d'universalitats al CCCat són, en seu d'objecte d'usdefruit, els boscos (art. 561-26 CCCat) i els conjunts d'arbres que no són boscos (art. 561-27 CCCat).

* Per Sergio NASARRE AZNAR.

b) Aquell llegat que incorpori qualsevol d'aquests objectes tindrà la consideració de llegat de cosa única. S'haurà de deduir la voluntat del testador en llegar una universalitat, és a dir, una cosa única i no diverses (p. ex. és el mateix que el causant estipuli «llego la meua biblioteca» que «llego tots els meus llibres»). En conseqüència, el legatari no pot només acceptar una part, sinó que acceptant la part, l'està acceptant tot (art. 427-16.2 II CCCat).

c) S'estendrà a tots els elements que constitueixen el bé llegat, o s'hi integren o estiguin adscrits a ell en el moment de la mort del causant. Això està conforme als arts. 427-19.1 i 427-21.1 CCCat.

III. ATENCIÓ ESPECIAL AL LLEGAT D'EMPRESA

Una empresa és una *universitas iuris* composta, per tant, de relacions jurídiques, tant actives (crèdits) com passives (deutes) (p. ex. veure a l'empresa com a aportació unitària d'un soci a una SA a l'art. 39.3 LSA).

El llegat d'empresa és un subtipus del llegat d'universalitat, segons la seva redacció a l'art. 427-29 CCCat, doncs té només una particularitat prevista a l'apartat segon del precepte: els crèdits i els deutes que han estat satisfets pel gravat amb el compliment del llegat donen dret als reintegraments corresponents a favor i en contra del legatari, respectivament. Això es pot aplicar en dos circumstàncies:

a) Que siguin deutes personals heretats del causant deguts a la seva activitat empresarial i que l'hereu (l'únic dels gravats que per llei els ha de satisfer) els hagi hagut de satisfer (art. 411-1 CCCat). Això és així perquè l'activitat empresarial no es pot entendre com quelcom aïllat de la resta de l'herència i, per tant, l'hereu haurà de fer front també a aquests deutes. Un cop satisfets, i en base a l'art. 427-29.2 CCCat, podrà demanar reintegrament al legatari de l'activitat empresarial de la que derivessin els deutes personals del causant satisfets per l'hereu.

b) S'entén que des de la mort del causant fins que satisfà el llegat el gravat (ara sí, qualsevol, no només l'hereu) ha continuat amb l'activitat empresarial i això li ha reportat uns beneficis però també unes despeses. No és més que una conseqüència del caràcter real d'aquest llegat, doncs el legatari és propietari des de la delació (art. 427-15.1 CCCat) i, per tant, seus han de ser des de llavors els crèdits i els deutes (en la línia del règim dels fruits i dels riscos, arts. 427-19.2 i 427-20.1 CCCat), de manera que han de donar lloc als reintegraments corresponents.

Donat l'ampli ventall d'«empreses» en el nostre ordenament jurídic, hem de determinar primer a quin tipus es refereix l'art. 427-29.2 CCCat. Si l'empresa és una persona jurídica (empresari social), especialment de responsabilitat limitada, el cert és que l'aplicació d'aquest precepte no és gaire adequada, en tant que el gravat haurà gestionat l'empresa en el temps transcorregut entre la mort del causant i l'acompliment del llegat de manera que amb el patrimoni d'aquesta haurà satisfet els deutes i en ella n'haurà ingressat el resultat dels crèdits (art. 1.2 CCom i 1911 CC; veure, en aquest

sentit, GIMÉNEZ DUART, *Com. CS Bosch*, 1994, 1024), no havent de donar lloc a cap reintegrament entre gravat i legatari. En aquest cas, més que davant d'un llegat d'empresa, estarem davant d'un llegat d'accions o de participacions socials (art. 427-33 CCCat). No podrien entrar aquí els deutes contrets pel gravat en qualitat d'administrador d'una SA o d'una SRL per actes que hagi realitzat en contra de la llei, els estatuts o la maca de diligència en el càrrec (Art. 133 LSA) perquè, primer, no són deutes de la societat sinó que ho són del propi administrador i, segon, perquè li corresponen a ell satisfer-los per la seva mala gestió (sense que pugui demanar el gravat, doncs, la reintegració d'això al legatari). Tampoc podrien entrar aquí les responsabilitats del gravat en tant que soci d'una societat de base mutualista, perquè la responsabilitat del soci d'una cooperativa està, si els estatuts no disposen el contrari, limitada a la seva aportació a l'entitat (arts. 3.1 i 54 Llei 18/2002, 5 juliol, de cooperatives de Catalunya, DOGC 17-7-2002, núm. 3679, pàg. 13014).

Per tant, la particularitat de l'art. 427-29.2 CCCat serà d'aplicació, al menys, en tres supòsits:

a) Quan el causant sigui un empresari individual (qui exerceix en nom propi, per ell mateix o mitjançant representant, una activitat constitutiva d'empresa; art. 1.1 Com.), i la cosa que estigui llegat sigui precisament la condició d'empresari individual. És l'únic cas d'aplicació plena en relació a compensacions recíproques de crèdits i deutes entre gravat i legatari. No hi ha dubte que allò obtingut pel cobrament dels crèdits reclamats pel gravat, en tant que empresari individual, engrossirà el seu patrimoni personal i, per tant, els guanys obtinguts des de la mort del causant fins el compliment del llegat els haurà de reintegrar al legatari. Respecte als deutes satisfets pel gravat que podrà reclamar reintegrament del legatari, aquests poden ser, en principi, de qualsevol caràcter (art. 1089 CC) amb els que l'empresari individual (gravat) haurà respost amb el seu patrimoni personal (art. 1911 CC). En l'àmbit subjectiu s'ha de tenir en compte, a més, que l'empresari individual haurà de respondre no només pels seus propis fets sinó també pels dels seus dependents, tant en l'àmbit contractual com en l'àmbit extracontractual (art. 1903.4 CC i STS 1.3.1990, RJ 1990\1656). Per tant, hem de considerar si s'ha de posar algun límit als deutes recuperables per part del gravat respecte del legatari. Així, aquells deutes generats al gravat en la seva dedicació a l'empresa del causant en el temps transcorregut fins a l'entrega del llegat que hagin estat causats exclusivament per la seva negligència o mora (aplicant per analogia l'art. 427-19.2 CCCat), entenem que no han de ser recuperables, sinó només aquells que s'hagin produït per l'exercici adequat de l'activitat empresarial (p. ex. si seria reintegrable de mans del legatari el preu pagat pel gravat per una partida de suminsres per a l'activitat empresarial; en canvi, no ho seria la responsabilitat del gravat, en tant que empresari, si és condemnat per culpa pròpia —*culpa in eligendo* o *in vigilando*— per un acte d'un empleat seu en base a l'art. 1903.4 CC).

b) Quan el que es llegui sigui la titularitat d'una societat-persona jurídica però que no tingui responsabilitat limitada, com és el cas de la societat col·lectiva (art. 127 CCom.) o dels socis col·lectius a la societat comanditària (art. 148.1 CCom.). En aquest supòsit, sí que seria d'aplicació l'art. 427-29.2 CCCat pel que fa als deutes contrets per

la societat dels que s'hagi fet responsable al gravat en tant que soci responsable amb el seu patrimoni personal en el temps transcorregut entre la mort del causant i el compliment del llegat, i llavors sí que tindran lloc les compensacions del legatari al gravat que aquest apartat preveu. Pel que fa als crèdits, no seria d'aplicació l'art. 427-29.2 CCCat doncs els rendiments obtinguts dels seus cobraments instats per l'hereu hauran passat a formar part del patrimoni de la societat.

c) En els casos en què els socis siguin responsables amb el seu patrimoni personal de les Societats Anònimes i Societats de Responsabilitat Limitada en formació (arts. 15 LSA i 11.3 LSRL), és a dir, aquelles encara no inscrites en el Registre Mercantil. També seria d'aplicació a la SA o a la SRL irregular (arts. 16 LSA i 11.3 LSRL) que, de no verificar-se la seva inscripció en el Registre Mercantil i si continuen les seves activitats, poden acabar reconfigurades com una societat col·lectiva, amb el que això implica per al règim de responsabilitat i de reintegraments de l'art. 427-29.2 CCCat.

ARTICLE 427-30

Llegats d'aliments i de pensions periòdiques

1. El llegat d'aliments ordenat a favor de qualsevol persona comprèn tot el que sigui necessari per al manteniment, l'habitatge, el vestit, l'assistència mèdica i l'educació de l'afavorit.

2. Si en el llegat de pensions periòdiques no se n'expressa la quantia, s'entén que es llega la mateixa quantitat que el causant ha pagat durant la seva vida al legatari. Si no és així, es considera com un llegat d'aliments.

3. El llegat d'una quantitat de diners o d'una quantitat de coses fungibles que s'hagin de prestar periòdicament faculta l'afavorit per a exigir el primer període des de la mort del causant. El legatari té dret a la totalitat de la prestació en curs encara que mori abans de finir el període començat.

COMENTARI*

SUMARI: I. ANTECEDENTS AL CS. II. RÈGIM JURÍDIC DEL LLEGAT D'ALIMENTS. III. RÈGIM JURÍDIC DEL LLEGAT DE PENSIONS PERIÒDIQUES.

I. ANTECEDENTS AL CS

L'actual art. 427-30 CCCat prové de la fusió, tot i les seves rellevants diferències, dels arts. 298 i 299 CS, referint-se el primer al «llegat d'aliments» i el segon al «llegat de prestacions periòdiques», ambdós d'eficàcia obligacional, doncs obliguen al gravat a realitzar una sèrie d'accions per a dur-los a terme, tot generant drets de crèdit a favor dels legataris en cas d'incompliment (art. 427-10.3 CCCat).

* Per Sergio NASARRE AZNAR.

II. RÈGIM JURÍDIC DEL LLEGAT D'ALIMENTS

Regulat essencialment a l'art. 427-30.1 CCCat, assenyala que és aquell ordenat a favor de qualsevol persona que comprèn tot el que sigui necessari per al manteniment, l'habitatge, el vestit, l'assistència mèdica i l'educació de l'afavorit.

Les seves característiques són:

a) Les fonts de la seva regulació són, en primer lloc la voluntat del causant, després les disposicions especials de l'art. 427-30 CCCat i, subsidiàriament, les regles dels aliments dels arts. 259-271 CF, segons el que estableix l'art. 272 CF.

b) És un llegat que es pot satisfer per períodes —igual que el de pensions periòdiques—, els quals dependran de les necessitats del legatari —a diferència del de pensions periòdiques. És a dir, es poden suspendre les prestacions si l'alimentat no necessita els aliments.

c) La quantia que se satisfagui no només dependrà de les necessitats del legatari, sinó també del benefici patrimonial que hagi rebut del causant *mortis causa* el gravat amb el seu compliment (art. 427-39 CCCat). Això s'ha de combinar amb el que disposa l'art. 267 CF que assenyala que la quantitat dels aliments es determina segons les necessitats de l'alimentat i als mitjans econòmics i les possibilitats de la persona obligada a prestar-los. En conseqüència, la fixació de la quantia dels aliments, en el cas d'aquest llegat, té com a límit màxim la quantia del que va rebre el gravat *mortis causa* del causant que s'ha d'ajustar respecte a les necessitats del legatari (a no ser que voluntàriament el gravat vulgui complir superant aquest límit, però no li és exigible).

d) La quantia total és indeterminada. Efectivament, segons el que hem dit, dependrà de les necessitats del legatari i de la quantia percebuda *mortis causa* pel gravat del causant (que és la disponibilitat exigible al gravat, en terminologia de l'art. 267 CF). També és indeterminada la quantia a satisfer en cada període o moment, doncs depèn de les necessitats que en cada moment o període tingui o pugui tenir el legatari (p. ex. depèn si va a l'escola o la Universitat, la despesa d'educació cada període és diferent). A més, hem de tenir en compte que la manera en què el gravat decideixi complir el llegat no ha de consistir necessàriament en una prestació dinerària; així, podrà fer-ho acollint al legatari a casa seva, cuidant-lo si està malalt, etc. (art. 427-30.1 CCCat al parlar no de «quantia» com l'apartat segon, sinó de «tot el que sigui necessari»).

e) L'abast del llegat. Inclou tot el necessari per al manteniment, l'habitatge, el vestit, l'assistència mèdica i l'educació del legatari. Té una redacció lleugerament diferent de la de l'art. 259 CF que parla d'allò «indispensable»; no obstant, la jurisprudència ha tingut un tractament extensiu d'aquest concepte i, per tant, indispensable i necessari poden ser intercanviables; si encara hi hagués dubtes, pensem que el legatari rep la pensió per disposició voluntària del causant, mentre que l'art. 259 CF és tractat en seu d'aliments obligatoris entre parents (art. 260 CF). Sobre l'educació, l'art. 427-30.1 CCCat no fa la distinció de quan el legatari és menor i quan és major que sí fa l'art. 259 CF. Bé es podria entendre estès a l'art. 427-30.1 CCCat el contingut de l'art. 259 CF, doncs és raonable que els aliments concretats en l'educació, quan l'alimentat és major, depenguin de que l'hagi de continuar sempre que no sigui per causa imputable a ell. Tampoc fa

referència l'art. 427-30.1, a diferència de l'art. 259 CF, a les despeses funeràries de l'alimentat, de manera que no anirien a càrrec del gravat (la norma dels aliments atorgats en llegat ha de ser prioritària a la subsidiarietat que regeix la normativa dels aliments entre parents, segons l'art. 272 CF).

f) Duració. Res diu al respecte l'art. 427-30 CCCat. S'haurà d'atendre, naturalment, primer a la voluntat del causant si ha estipulat termini de la prestació. En el cas de que no hagi dit res, s'haurà d'entendre que durarà en tant que el legatari-alimentat ho necessiti (p. ex. respecte a l'educació, fins que acabi els estudis, sempre que, com hem dit, no s'hagin allargat per culpa seva) i encara hi hagi béns entregats pel causant al gravat els aliments que podrà ser al llarg de tota la seva vida (art. 271.1 CF). Per tant, s'entendran vitalicis i sempre que el legatari els necessiti i no sobrepassi la quantia prestada el que va rebre el gravat del causant *mortis causa*.

g) El llegat d'aliments requereix una revocació especial, no entenent-se inclosos en un revocació general de llegats per part del causant si no aquesta no es fa en testament (art. 427-37.1 CCCat). Aquest no és el cas dels llegats de pensió periòdica.

h) Els llegats d'aliments no són deduïbles per a satisfer la quarta falcidia per part de l'hereu que pretén retenir-la (art. 427-42 CCCat).

III. RÈGIM JURÍDIC DEL LLEGAT DE PENSIONS PERIÒDIQUES

Aquest llegat, regulat a l'art. 427-30.2 i 3 CCCat, consisteix en l'atribució d'una sèrie de prestacions periòdiques per part del gravat al legatari.

Les seves característiques són, especialment en relació al llegat d'aliments:

a) Quantia final indeterminada, però sí quantitat dinerària. Aquest llegat consisteix necessàriament en el pagament d'una quantitat de diners periòdica al legatari (art. 437-30.2 CCCat, que parla de «quantia»). No obstant, a no ser que el causant hagi estipulat una duració fixa, s'entén vitalici (per tota la vida de l'alimentat) i, per tant, la seva quantia total pot variar segons el que visqui el legatari. Això és el que s'ha de deduir de l'art. 427-30.3 CCCat quan assenyala que l'afavorit amb el llegat pot «exigir el primer període des de la mort del causant» i que «el legatari té dret a la totalitat de la prestació en curs encara que mori abans de finir el període començat» (de redacció confosa això últim, en tant que si el legatari ha mort abans de que acabi el període, difícilment tindrà ja dret a res, sinó que el tindran els seus hereus), és a dir, per períodes anticipats. Aquest art. 427-30.3 CCCat és també, doncs, el que marca l'inici i la fi de les prestacions, a manca de disposició expressa pel causant al respecte.

b) Quantia en cada període determinada. Aquest és un requisit essencial per a identificar aquest llegat. Efectivament, l'art. 427-30.2 CCCat requereix o bé que el causant hagi establert la quantia que s'ha de satisfer periòdicament o bé que el causant, en vida, hagués realitzar prestacions periòdiques al ara legatari. Del contrari, el precepte obliga a entendre a aquest llegat com d'aliments (art. 427-30.1 CCCat), del que ja hem dit que inclús la quantia de les prestacions periòdiques és indeterminada i que està en relació amb les necessitats que tingui legatari en cada moment.

c) És un llegat consistent en prestacions periòdiques sense finalitat concreta. Efectivament, a diferència del llegat d'aliments que es relaciona directament amb el suport de l'alimentat, la pensió periòdica no té una finalitat concreta; si té la d'aliments, haurà de prevaldre aquest caràcter (llegat d'aliments amb quantia fixa màxima), segons el que comentem més avall.

d) Segons els arts. 88 i 89 LH, el legatari de pensions periòdiques tindrà dret a que l'anotació preventiva que hagués constituït (arts. 47 a 50 LH) es converteixi en hipoteca. Si el legatari no hagués sol·licitat anotació preventiva, podrà igualment demanar constitució d'hipoteca en garantia del seu crèdit però només sobre els béns de l'herència adjudicats al gravat que continuïn al seu poder (art. 90 LH). La hipoteca en garantia de rendes o prestacions periòdiques ve regulada a l'art. 157 LH.

En conseqüència de tot el que s'ha explicat, tot llegat estipulat pel causant que consisteixi en el compliment d'una prestació periòdica però que no s'especifiqui la seva finalitat alimentària, és un llegat de pensió (art. 427-30.2 i 3 CCCat). Si s'especifica aquesta finalitat i no es quantifica, es tracta d'un llegat d'aliments (art. 427-30.1 CCCat); també ho és encara que no s'especifiqui però tampoc es determini la quantia de la prestació que s'ha d'estipular periòdicament (art. 427-30.2 *in fine* CCCat). Però si el causant estipula la finalitat d'aliments i la quantifica, la seva qualificació ha estat discutida per la doctrina (veure la discussió a GIMÉNEZ DUART, *Com. CS Bosch*, 1994, 1018), depenent on s'hagi de fer l'èmfasi, si en la finalitat o en la determinació del *quantum*. Tot dependrà de la indubtable voluntat del testador (si pot esclarir-se si volia llegar aliments o pensió), però en cas de dubte sembla que hauria de prevaldre la finalitat alimentària, essent qualificat, doncs, de llegat d'aliments amb quantia fixa màxima, sigui aquesta suficient o no per a cobrir les necessitats del beneficiat (art. 421-6 CCCat); és a dir, el gravat haurà de prestar aliments al legatari segons les seves necessitats, que poden anar des de res fins al màxim periòdic establert. Al ser qualificat com d'aliments també s'hauria de beneficiar dels arts. 427-37.1 i 427-42 CCCat.

ARTICLE 427-31

Llegats de crèdit i de deute

1. El llegat d'un crèdit o d'alliberament d'un deute solament és eficaç en la part del crèdit o del deute subsistent en el moment de la mort del causant.
2. En cas de dubte, s'entén que el llegat genèric de remissió de deutes només comprèn els deutes contrets abans de la data d'atorgament del testament.
3. L'hereu ha de lliurar al legatari els documents i els títols dels crèdits que es trobin en el patrimoni del causant i, en el llegat d'alliberament, ha de donar carta de pagament.
4. Si el causant, sense fer esment del deute, ordena un llegat a favor del seu creditor, es presumeix que el llegat no s'ha fet per a pagar el crèdit del legatari.
5. En el llegat ordenat a favor del creditor del seu propi crèdit contra el causant, la repudiació del llegat no implica, per ella mateixa, la renúncia al crèdit. Si

el crèdit no ha existit mai, s'entén que ha estat disposat un llegat ordinari de crèdit pel mateix import. El llegat és ineficaç si el causant creia erròniament que era deutor del dit crèdit i si va manifestar que dubtava si el devia o no.

COMENTARI*

SUMARI: I. ANTECEDENTS A CS. II. RÈGIM JURÍDIC DEL LLEGAT DE CRÈDIT. III. RÈGIM JURÍDIC DEL LLEGAT D'ALLIBERAMENT. IV. RÈGIM JURÍDIC DEL LLEGAT DE DEUTE. V. RÈGIM JURÍDIC DEL LLEGAT GENÈRIC DE REMISSIÓ DE DEUTES.

I. ANTECEDENTS A CS

L'art. 427-31 CCCat està compost, essencialment, per la fusió de tres preceptes del CS, més un paràgraf, el segon, de nova redacció. D'aquesta manera, els apartats 1 i 3 venien regulats ja a l'art. 291 CS, el quart ve de l'art. 292 CS i el cinquè de l'art. 301 CS.

La conseqüència d'això és que s'han reunit en un sol article diferents tipus de llegats: el llegat de crèdit, el llegat d'alliberament, el llegat genèric de remissió de deutes i el llegat de deute.

II. RÈGIM JURÍDIC DEL LLEGAT DE CRÈDIT

Regulat als paràgrafs primer i tercer de l'art. 427-31 CCCat, té les següents característiques:

1. Pel llegat de crèdit el legatari adquireix la titularitat activa del crèdit llegat, ocupant la posició del causant. El crèdit l'havia de tenir el causant contra un tercer o contra el propi gravat (p. ex. STS 22.2.2001 sobre les rendes en un contracte d'arrendament).
2. És un llegat d'eficàcia real, sempre que el crèdit estigui determinat i pertanyi al causant (art. 427-10.2 CCCat). En canvi, si el crèdit és d'un tercer, serà d'eficàcia obligacional, doncs s'hauran d'aplicar les regles de l'art. 427-24 CCCat sobre el llegat de cosa aliena.
3. En conseqüència, i sempre que el crèdit sigui del causant, atenent a l'art. 427-31.3 CCCat, el gravat compleix simplement entregant al legatari els documents i els títols dels crèdits que es trobin en el patrimoni del causant. No obstant el legatari és creditor des del moment de la delació (art. 427-10.2 CCCat).
4. Només serà eficaç en la part del crèdit que resti subsistent en el moment de la mort del causant (art. 427-31.1 CCCat). En conseqüència, si el deutor hagués satisfet per a llavors íntegrament el crèdit, el llegat esdevindrà ineficaç (art. 427-38 CCCat). Quan el precepte parla de «crèdit» s'ha d'entendre tant el principal com els interessos deguts en el moment de la mort del causant, pel seu caràcter accessori (art. 427-20.1

* Per Sergio NASARRE AZNAR.

CCCat i art. 1095 CC). De la mateixa manera, s'han d'entendre inclosos els crèdits vençuts, reclamats i impagats en vida del causant, doncs, a manca de voluntat expressa en contra del causant, s'ha d'entendre que el causant, llegant-lo pretén atribuir al legatari la possibilitat de seguir reclamant el pagament aquell crèdit (doncs ell mateix ho va fer). Més dubte podria generar si el crèdit estava vençut però el causant no el va reclamar. Si la voluntat del causant no és clara en el sentit de que no es continuï la reclamació contra un determinat deutor (o bé va condonar expressament o bé va excloure del llegat de crèdit els no reclamats per ell, art. 421-6 CCCat i art. 1187.1 CC; si aquest és el cas, el llegat serà ineficax, art. 427-38.1 CCCat), encara que la condonació pot ser tàcita, aquesta ha de ser clara i evidenciar la renúncia al crèdit, i entenem que si el causant llega tots els crèdits sense excepció, a no ser que dels actes realitzats en vida es dedueixi condonació (p. ex. 1188, 1189 i 1191 CC), haurà de voler dir que pretén realitzar una atribució patrimonial al legatari que consistirà precisament en què pugui reclamar el crèdit (art. 427-9.1 CCCat).

5. Per últim, assenyalar que es converteix en llegat de crèdit aquell llegat de deute disposat a favor d'un legatari del qual el causant mai ha estat deutor (art. 427-31.5 CCCat). Però és ineficax si el causant creia erròniament que era deutor d'aquest crèdit i també si hagués manifestat que dubtava si el devia o no (arts. 427-31.5 i 427-38 CCCat).

III. RÈGIM JURÍDIC DEL LLEGAT D'ALLIBERAMENT

Similar al de crèdit, aquest té per objecte l'alliberament al legatari d'un deute existent en el que el creditor era el causant (art. 427-31.1 CCCat). Les seves característiques particulars són:

1. A l'igual que el llegat de crèdit, només serà eficaç en la part del crèdit subsistent en el moment de la mort del causant. Si ha estat tot satisfet en aquest moment, serà igualment ineficax (arts. 427-31.1 i 427-38 CCCat). També abasta tant el principal com els interessos deguts (art. 427-20.1 CCCat i art. 1095 CC).

2. Al ser de la mateixa naturalesa que el de crèdit, també té eficàcia real (*vid. sup.*). El gravat complirà el llegat entregant carta de pagament al legatari (arts. 427-31.3 CCCat i 1211 CC i 1872.1 CC).

3. El dubte que es va generar al voltant de què succeeix si el causant reclama judicialment el crèdit al legatari després d'haver-li atorgat el llegat. Segons l'art. 871 CC això implica la ineficàcia del llegat, mentre no existia la CS ni ara a l'art. 427-31 CCCat cap referència a aquesta situació. Al no trobar-se aquesta com una causa de revocació dels llegats a l'art. 427-37 CCCat, s'ha d'entendre que el llegat és eficaç.

IV. RÈGIM JURÍDIC DEL LLEGAT DE DEUTE

Consisteix en el llegat que el causant fa en favor del seu creditor que consisteix en obligar al gravat amb el compliment de la prestació («pagar el crèdit al legatari», diu

l'art. 427-31.4 CCCat, del que se'n dedueix aquesta definició a *sensu contrario*) deguda pel causant a dit creditor. Té eficàcia obligacional doncs el gravat ha de fer el necessari per a satisfer el crèdit (art. 427-10.3 CCCat). Les seves característiques són:

a) La seva eficàcia és relativa. El causant està llegant el mateix que ja deu. D'acord amb l'art. 411-1 CCCat és l'hereu qui es fa càrrec dels deutes del causant. Per tant, l'eficàcia que pot tenir aquest tipus de llegat és només entre l'hereu i el gravat: si el deute el satisfà l'hereu, podrà repetir o subrogar-se en la posició del creditor i dirigir-se contra el gravat; si paga el gravat, es donarà per satisfet el deute i aquest no podrà repetir contra l'hereu.

b) No obstant, per a tenir l'eficàcia que el llegat de deute extingeixi el crèdit degut pel causant al legatari (finalitat solutòria) farà falta que el causant esmenti clarament (no necessàriament expressament, com a l'art. 873 CC, però sí que se'n dedueixi dels seus termes) el deute que té. Si no ho fa, es presumeix que aquest llegat no s'ha fet per a pagar el crèdit al legatari (art. 427-31.4 CCCat). Per tant, si no esmenta el deute, es presumeix que el causant vol que el seu creditor percebi la quantia del llegat, a banda de que se li segueixi devent (per l'hereu, en base a l'art. 411-1 CCCat) el crèdit.

c) Ens hem de plantejar què succeeix amb l'eficàcia solutòria en el cas en què allò llegat no coincideixi exactament amb allò que deu el causant, sempre assumint que la voluntat solutòria del causant hagi quedat clara. No veiem inconvenient en entendre que el gravat ha de complir afectant el que rebí, sigui més o menys de la quantia del deute, al pagament d'aquest. Si és més, en la part que es degui servirà per a satisfer el deute i en relació a l'excedent s'entendrà que el causant el volia atorgat al seu creditor de totes maneres, a no ser que el causant cregués erròniament que devia també aquest extra o si en dubtava, doncs llavors respecte a aquest excedent el llegat esdevindria parcialment ineficax (aplicació per analogia de l'art. 427-31.5 CCCat). Si és menys, no hi ha problema en que el gravat imputi la part rebuda en pagament del crèdit i que sigui l'hereu qui satisfagui la resta (si són persones diferents); donat que el creditor mai pot estar compel·lit a rebre només una part (art. 1169.1 CC), es dirigirà contra l'hereu, qui satisfarà el deute íntegrament com li correspon per l'art. 411-1 CCCat i podrà repetir (o subrogar-se en la posició del creditor) contra el gravat (reiterem, en cas de que siguin diferents, art. 427-7 CCCat) per la quantitat del llegat de deute. Finalment, si no es tractés de diners el que s'ha llegat sinó de béns, i sempre que es dedueixi la intenció solutòria del causant, s'estarà a les regles de l'art. 1175 CC per a la cessió de béns en pagament.

d) També podem plantejar-nos la situació en la qual, primer s'atorga llegat de deute però després queda revocat vàlidament (art. 427-37 CCCat). Encara que part de la doctrina hagués afirmat que es tractaria d'un reconeixement de deute (amb efectes a la prescripció del deute, per exemple, art. 121-11 CCCat; GIMÉNEZ DUART, *Com. CS Bosch*, 1994, 1009), el cert és que difícilment pot donar-se efectes negocials a una disposició *mortis causa*, més quan ha quedat vàlidament revocada posteriorment. En tot cas sí que el llegat de deute posteriorment revocat hauria de tenir força probatòria per al creditor d'almenys l'existència del crèdit.

e) Per últim l'art. 427-31.5 al principi CCCat planteja la situació en què el legatari-creditor del causant repudï el llegat. En aquest cas, assenyala el precepte, la repudia-

ció del llegat no implica, per ella mateixa, la renúncia al crèdit del legatari-creditor. Això té dues motivacions depenent de la intenció del causant:

a. Si la seva intenció no era solutòria (no s'extreu la menció del deute a l'atorgament del llegat), està clar que a l'únic que renuncia el legatari-creditor és al llegat de diners que li estava concedint el causant, i no al crèdit que encara li deu l'hereu.

b. Si, en canvi, la intenció era indubtablement solutòria, no entenem per què la doctrina (GIMÉNEZ DUART, *Com. CS Bosch*, 1994, 1025; LLOBET AGUADO, *Legados*, 2006, 218) li canvia llavors l'efecte solutori del llegat per un simple reconeixement de deute per a donar sentit a l'efecte (o millor, al no-efecte) de la repudiació per part del legatari-creditor. Entenem que el que fa l'art. 427-31.5 CCCat en aquest punt és un mer reflex de l'art. 1176.1 CC: per la negativa injustificada del creditor a cobrar no implica que el creditor renunciï al cobrament sinó que el deutor haurà de seguir complint consignat degudament. Per tant, en el nostre cas, si el legatari-creditor renuncia al llegat, el que ha de fer el gravat es consignar la quantitat en pagament d'aquell deute, doncs no es podrà entendre que el legatari-creditor, naturalment, hagi renunciat al crèdit.

La situació plantejada a l'art. 427-31.5 CCCat segona part ha estat explicada amb el llegat de crèdit.

V. RÈGIM JURÍDIC DEL LLEGAT GENÈRIC DE REMISSIÓ DE DEUTES

Regulat a l'apartat segon de l'art. 427-31 CCCat, el llegat genèric de remissió de deutes es defineix com aquell en què el causant condona tots els deutes que hereu, legataris i tercers tenen vers ell.

Calia un precepte que aclarís l'abast del cas en què el causant fa una remissió general de deutes. L'art. 427-31.2 CCCat assenyala que només comprèn els deutes contrets abans de la data d'atorgament del testament. Pròpiament hagués hagut de dir abans de l'atorgament del llegat, doncs aquest es pot atorgar per altres mitjans que no siguin testament (art. 427-1 CCCat). En aquest sentit, la *ratio legis* del precepte és molt clara: només pot condonar aquells deutes que coneixia al temps d'atorgar el llegat de remissió general, sense que pogués condonar deutes futurs desconeguts per ell en aquell moment. Això, naturalment, sempre que no consti expressament voluntat del causant d'incloure deutes posteriors a l'atorgament del llegat.

S'entén, per analogia amb el llegat d'alliberament, que el gravat compleix donant carta de pagament als deutors del causant (arts. 427-31.3 CCCat i 1211 i 1872.1 CC).

ARTICLE 427-32

Llegat de constitució d'un dret real

En el llegat d'eficàcia obligacional que té per objecte la constitució d'un dret real, la persona gravada ha de fer els actes necessaris per a constituir-lo, especialment si la cosa gravada pertany a una tercera persona.

COMENTARI*

SUMARI: I. ANTECEDENTS AL CS. II. RÈGIM JURÍDIC.

I. ANTECEDENTS AL CS

Es trobava regulat literalment a l'art. 303 CS.

II. RÈGIM JURÍDIC

El llegat de constitució d'un dret real ve expressament configurat a l'art. 427-32 CCCat com a llegat d'eficàcia obligacional.

Això no vol dir, que també es pugui constituir un llegat d'eficàcia real, l'objecte del qual sigui un dret real, sempre i quant el gravat només calgui que lliuri el dret real per a complir (art. 427-18.1 CCCat). De fet l'art. 427-10.2 CCCat reconeix expressament que mitjançant un llegat d'eficàcia real es poden diferir drets reals.

Per tant, el que és rellevant a l'hora de determinar l'eficàcia real o obligacional del llegat de dret real és si el gravat ha de realitzar, per a complir, algun acte més que no sigui només lliurar el dret real.

En conseqüència, cobra especial rellevància si el dret real ja existeix en el moment de la mort del causant o si s'ha de constituir. En el segon cas, sempre estarem davant d'un llegat d'eficàcia obligacional al que li seran d'aplicació els preceptes de l'art. 427-32 CCCat. En el primer, dependrà de si, primer, el gravat ha de fer (eficàcia obligacional) o no ha de fer (eficàcia real) res més que lliurar el dret real al legatari i, segon, si el dret real objecte del llegat és (eficàcia real) o no és (eficàcia obligacional, perquè l'haurà d'adquirir, conforme a l'art. 427-24 CCCat) del causant. Per tant, només serà d'eficàcia real el llegat de dret real existent, que només calgui lliurar sense realitzar cap altre acte més i que pertanyi al causant (427-10.2 i 427-18.1 CCCat).

A banda, doncs, d'aquesta distinció, el llegat d'eficàcia obligacional de constitució d'un dret real es caracteritza perquè el gravat «ha de fer tots els actes necessaris per a constituir-lo» (el que no pot ser si vol tenir eficàcia real) per a poder complir. Aquest precepte no és més que una referència a l'art. 427-18.3 CCCat, que assenyala que les despeses de compliment són a càrrec del gravat (despeses «per a» l'entrega, és a dir, previs a ella), però seran a càrrec del legatari les de formalització (despeses «de» l'entrega).

Però la mateixa regla s'hauria d'aplicar si tingués eficàcia real, doncs encara que només hagués d'entregar el dret real al legatari, és possible que el gravat incorregués en alguna despesa, com el cas de segregació de la finca sobre la que recau el dret ja existent (GIMÉNEZ DUART, *Com. CS Bosch*, 1994, 1028).

Per últim, el precepte fa especial referència a que la cosa sobre la que s'ha de constituir el dret real llegat pertanyi a una tercera persona. En aquest cas, el gravat no queda

* Per Sergio NASARRE AZNAR.

obligat necessàriament a adquirir la cosa per a constituir després el dret real a favor del legatari, sinó que ha de fer allò que sigui necessari per a poder complir. D'aquesta manera, pot complir si:

- a) Adquireix la cosa, constitueix sobre ella el dret real i l'entregar al (o constituir-lo a favor ja del) legatari.
- b) Però també compleix si el dret real ja és del causant en el moment de la mort i l'entrega al legatari (eficàcia real), encara que la cosa sobre la que recaigui sigui d'un tercer.
- c) I també quan el gravat aconsegueix que el tercer propietari li cedeixi un dret real que ja te constituït al seu (del tercer) favor o bé aconsegueix que el tercer constitueixi el dret real objecte del llegat a favor del gravat. En ambdós casos haurà de cedir-lo després al legatari, de manera que no han de tenir caràcter personal. Per exemple, en cas de llegat d'usdefruit sobre cosa d'un tercer. Però, seguint amb l'exemple, si el tercer nu propietari exerceix el tanteig o el retracte de l'art. 561-10 CCCat respecte a la transmissió del dret del gravat al legatari, el gravat no haurà acomplert amb el llegat.
- d) O també si aconsegueix que el tercer cedeixi o constitueixi el dret real llegat directament a favor del legatari. Ambdós supòsits són d'eficàcia obligacional. Aquesta solució seria la ideal per als casos, per exemple, de llegat de drets d'ús i d'habitació sobre cosa de tercer (562-4 CCCat).
- e) No obstant, si el gravat no pot raonablement (art. 427-24.2 CCCat) ni adquirir la cosa per a gravar-la, ni adquirir (per a ell o directament per al legatari) el dret real llegat que es troba en poder d'un tercer ni aconsegueix que el tercer el constitueixi a favor seu o directament a favor del legatari, se n'hauria de poder deslliurar «pagant el just valor de la cosa llegada» (art. 427-24.2 *in fine* CCCat). Ens remetem al comentari de l'art. 427-24.2 CCCat per a més particularitats sobre aquest supòsit.

Per últim, assenyalar que poder ser considerats com a subtipus del llegat de dret real el llegat d'usdefruit universal (art. 427-34 CCCat) i el llegat d'usdefruit successiu (art. 427-35 CCCat). Ens remetem als articles corresponents per als seus comentaris.

ARTICLE 427-33

Llegat d'accions i participacions socials

En el llegat d'accions i participacions socials, correspon al legatari l'exercici del dret de vot a partir de la delació, si n'és propietari d'acord amb els articles 427-10 i 427-15, encara que la possessió no li hagi estat lliurada per l'hereu.

COMENTARI*

SUMARI: I. ANTECEDENTS AL CS. II. RÈGIM JURÍDIC.

* Per Sergio NASARRE AZNAR.

I. ANTECEDENTS AL CS

No existeixen.

II. RÈGIM JURÍDIC

L'única particularitat que el legislador ha considerat regular al respecte d'aquest tipus de llegat és quan correspon al legatari el dret de vot d'aquests títols (dret indisponible de l'acció o de la participació, de caràcter personal i exercitable només per l'accionista soci o particip; art. 48.2 c) LSA i art. 53.4 LSRL; RDGRN 9-12-1997, RJ 1997/9197). El règim jurídic resultant es caracteritza pel següent:

1. L'art. 427-33 CCCat fa referència, per a determinar el moment en què correspon el dret de vot al legatari, a les regles generals dels arts. 427-10 i 427-15 CCCat, és a dir, el fa dependre de si el llegat és de caràcter real o de caràcter obligacional. En principi, donat que el llegat d'accions i participacions és llegat sobre cosa específica i determinada (veure comentari a l'art. 427-24 CCCat), només dependrà l'eficàcia del llegat de si les accions o les participacions són o no pròpies del causant. Si ho són, tindrà eficàcia real (arts. 427-15.1, 427-10.2 i el 427-9 CCCat), si no, tindrà eficàcia obligacional (art. 427-24.1 CCCat).
2. Si es tracta d'un llegat d'accions de caràcter real, el legatari podrà exercir el dret de vot a partir de la delació encara que la possessió no li hagi estat lliurada per l'hereu (art. 427-33 CCCat). Aquesta regla no té res d'especial en relació amb la teoria general que es desprèn de l'art. 427-15.1 CCCat: al ser propietari de l'acció o de la participació des de la delació, naturalment que podrà exercir el dret de vot des de llavors, independentment de si se li ha transmès la possessió del valor en qüestió, doncs la pot reclamar o reivindicar en qualsevol moment des de la delació en tant que propietari no posseïdor (art. 427-22.2 CCCat).
3. Si, en canvi, les accions o les participacions no són del causant, el legatari no pot ser propietari de les mateixes en el moment de la delació i, per tant, tampoc podrà des de llavors exercir el dret de vot. Segons l'art. 427-15.1 CCCat el legatari només es converteix, per la delació, en creditor del gravat, per a poder-li exigir que adquireixi els valors i que llavors li siguin entregats (art. 427-24 CCCat). Serà només des de llavors quan podrà votar a la societat.
4. En qualsevol cas, la solució adoptada al precepte per al llegat amb efectes reals d'accions i participacions socials pot comportar alguns dubtes (els dos els planteja GARRIDO, *Codi Civil*, 2008, 242):
Primer: Què succeeix en cas de què l'acció o la participació sigui diferida al legatari amb efectes reals però aquest repudiï el llegat, un cop ja ha votat? En aquest cas, creiem que seria d'aplicació l'art. 427-16.1 CCCat en el sentit de que amb l'acte de votar el legatari haurà acceptat tàcitament el llegat (doncs ja ha exercit actes de domini amb les accions o participacions i, per tant, ja se n'ha beneficiat), consolidant la seva posició. I com diu l'art. 427-16.3 CCCat, l'acceptació és irrevocable, de manera que la repudiació posterior no tindrà cap efecte.

Segon: Com podrà el legatari exercir el seu dret de vot si no té la possessió de les accions/participacions ni la pot prendre per ell mateix, en cas de que el gravat encara no les hi hagi entregades (a part, naturalment, de poder-se-les exigir segon l'art. 427-15.1 CCCat)? En la nostra opinió, la situació pot variar segons la forma de representació i els tipus de valors.

— Accions nominatives. L'art. 55.2 LSA assenyala que la societat només acceptarà com a soci a qui consti inscrit al llibre registre d'accions nominatives, la transferència de les quals es farà, un cop inscrites (a nom del causant, en el nostre cas), segons l'art. 545 CCom., és a dir, mitjançant la tradició del títol. Una problemàtica semblant succeiria amb supòsits d'accions representades en títols al portador (quan encara les tingui el gravat; art. 52.1 LSA) o transmeses per endós (art. 56.2.2 LSA), doncs el legatari mai podrà exhibir-les mentre el gravat no les hi doni. I segons l'art. 58 LSA per a poder exercir els drets com a soci haurà d'exhibir el títol. Però el fet és que el legatari d'eficàcia real n'és el titular de les mateixes i pot votar des de la delació, doncs des de llavors es soci de la societat (art. 48 LSA). A la conclusió a la que arribem és que el legatari o bé ha de promoure un canvi en el registre d'accions nominatives utilitzant el títol que el legitima (p. ex. el testament en combinació amb l'art. 427-33 CCCat) (art. 55 LSA) o bé només li queda reclamar la transmissió de la possessió del gravat, doncs d'una altra manera no podrà votar (Catalunya no té competències per a derogar els preceptes que obliguen a la LSA a exhibir el títol per a exercir el drets com a soci, segons l'art. 149.1.6 CE); el contrari podria tenir conseqüències negatives per a la seguretat del tràfic jurídic-econòmic. Hagués estat més adequat, per tal de facilitar l'exercici del dret de vot del legatari mitjançant la seva adequada inscripció als registres corresponents o per a que pogués exhibir els títols, la inclusió del llegat d'accions i participacions a la llista d'excepcions a l'art. 427-22.3 CCCat que es troba recollida a l'apartat quart del mateix article (on està recollit, per exemple, l'usdefruit universal), i que pogués, així, prendre la possessió de les mateixes per ell mateix.

— Accions anotades en compte. Si els títols estan representats per anotació comptable (art. 6 Llei 24/1988, 28 juliol, del Mercat de Valors (LMV), BOE 29.7.1988, núm. 181, pàg. 23405) —per altra banda el sistema més estès— el legatari hauria de poder promoure (art. 48 LSA i art. 427-33 CCCat), exhibint el títol (p. ex. testament) que li dóna la titularitat dels valors, la seva inscripció al registre comptable (art. 12 RD 116/1992, 14 febrer, BOE 20.2.1992, núm. 44, pàg. 5964) mitjançant transferència comptable, figurant així com a soci a tots els efectes (art. 11 LMV i art. 15 RD 116/1992, 14 febrer). Això, però, podria entendre's com una violació de la regla de l'art. 427-22.3 CCCat que prohibeix al legatari que per ell mateix pugui prendre la possessió de la cosa llegada, doncs la transferència comptable, segons l'art. 12.1 RD 116/1992 equival a la tradició dels títols. Reiterem la necessitat d'incloure el llegat d'accions i participacions al llistat d'excepcions a l'art. 427-22.3 CCCat.

— En relació a les participacions socials, al no tenir la consideració de valors, no es poden documentar ni en títols ni en anotacions en compte (art. 5.2 LSRL), sinó que només constaran obligatòriament a l'escriptura pública fundacional (arts. 12 c) i 13 e) LSRL), així com també constaran al document públic on es formalitzi la seva transmissió (art. 26.1 LSRL) i al llibre registre dels socis (art. 27 LSRL). A més, a la LSRL no

hi ha un article equiparable a l'art. 55.2 LSA sinó que, ans al contrari, l'art. 26.2 LSRL assenyala que l'adquirent de les participacions podrà exercir els drets com a soci a la societat des de que aquesta coneix la seva transmissió en document públic (art. 26.1 LSRL). En aquest cas el legatari pot comunicar que les ha adquirit des de la delació exhibint el títol (p. ex. testament), doncs, com s'ha dit, la seva adquisició és automàtica des de llavors (art. 427-10.2 CCCat) i pot votar de d'aquell moment (art. 427-33 CCCat). Així, doncs, en el cas de les participacions d'una SRL no és rellevant l'entrega de les certificacions del contingut del llibre registre de socis de l'art. 27.4 LSRL que tenen mers efectes probatoris de la condició de soci però que en cap cas són requisit per a exercir els drets que són inherents a aquesta condició.

ARTICLE 427-34

Llegat d'usdefruit universal

1. El llegat d'usdefruit universal té la condició de llegat d'eficàcia real, llevat que hagi estat ordenat amb eficàcia obligacional.
2. El llegat d'usdefruit universal, llevat que la voluntat del causant sigui una altra, s'estén a tots els béns relictos, llevat dels que hagin estat objecte de donació per causa de mort, sens perjudici del que aquest llibre estableix sobre les lligítimes.
3. El causant pot rellevar l'usufructuari de l'obligació de prendre inventari i de prestar caució i li pot concedir facultats dispositives sobre els béns usufructuats, a les quals s'han d'aplicar les normes que regulen el fideïcomís de residu.
4. Si l'usdefruit es lliga a diverses persones, el corresponent a cada legatari que vagi faltant per mort o per una altra causa incrementa els dels altres, fins i tot el de qui hi ha renunciat o l'ha cedit anteriorment, llevat del cas en què el causant hagi assenyalat parts.

COMENTARI*

SUMARI: I. ANTECEDENTS AL CS. II. RÈGIM JURÍDIC.

I. ANTECEDENTS AL CS

Es trobava regulat literalment a l'art. 304 CS.

II. RÈGIM JURÍDIC

Pot sorprendre que un títol particular com és un llegat (art. 423-2 CCCat a *sensu contrario* i art. 422-2.2 CCCat) pugui tenir com a objecte un usdefruit universal sobre

* Per Sergio NASARRE AZNAR.

tota l'herència del causant. L'explicació la trobem a l'art. 423-5.1 CCCat que assenyalava que l'hereu instituït en usdefruit —sigui aquest universal o no— s'equipara a l'hereu instituït en cosa certa i, si concorre amb hereu universal, tindrà la consideració de legatari.

Per tant, només podrà ser hereu aquell usufructuari universal, anomenat hereu pel causant, que no concorri amb un hereu universal. Si el causant, o bé no l'anomena hereu o bé concorre amb un hereu universal, l'hereu instituït en usdefruit universal tindrà la consideració de legatari i, per tant, es regirà per l'art. 427-34 CCCat (STSJ Catalunya 7-2-1991, *RJC*, 1991\630).

Tal i com ve configurat a l'art. 427-34 CCCat, el llegat d'usdefruit universal té les següents característiques:

a) És un llegat d'eficàcia real, llevat que hagi estat ordenat amb eficàcia obligacional (art. 427-34 CCCat). Si té eficàcia real, el legatari adquireix l'usdefruit, doncs, des de la delació (art. 427-15.1 CCCat) i, a diferència de la majoria dels altres llegats, el legatari està legitimat per a prendre la possessió per ell mateix sense esperar a que l'hereu la hi entregui (art. 427-22.4 CCCat), el que provocarà la consolidació de la seva adquisició (art. 427-16.1 CCCat). A ell se li apliquen, per tant, les regles dels riscos (art. 427-19.2 CCCat) i dels fruits (art. 427-20.1 CCCat) propis dels llegats d'eficàcia real. En canvi, si el causant el configura com d'eficàcia obligacional, el legatari només tindrà dret a exigir al gravat que realitzi les tasques necessàries per a constituir l'usdefruit sobre tots els béns relictes al seu favor (arts. 427-10.3 i 427-15.1 CCCat; i, especialment, l'art. 427-32 CCCat, al comentari del qual ens remetem).

b) En principi, el precepte està pensant en què l'usdefruit universal ho sigui sobre «tots els béns relictes» que componen l'herència que ha deixat el causant (art. 427-34.2 CCCat). Així ho assenyalava també la RDGDEJ 12.6.2007 (JUR 2007\146969) que considera que per a registrar aquest usdefruit només cal aportar el títol i els documents complementaris que acreditin la defunció i la eficàcia del testament. En el cas en què l'usdefruit universal sigui instituït sobre béns aliens (que no siguin del causant) no serien d'aplicació les normes de l'art. 427-34 CCCat, sinó que s'haurien d'aplicar les normes del llegat de cosa aliena, per tant d'eficàcia obligacional (art. 427-24 CCCat), combinat amb els d'universalitat (art. 427-29 CCCat) (veure, en aquest sentit, GIMÉNEZ DUART, *Com. CS Bosch*, 1994, 1029), doncs ja no recau sobre béns de l'herència del causant sinó sobre béns aliens.

c) L'abast del llegat d'usdefruit són «tots els béns relictes», llevat que el causant estipuli una altra cosa (art. 427-34.2 CCCat), de manera que no es tracta d'una universalitat com la de l'hereu ja que no inclou totes les relacions actives i passives (art. 411-1 CCCat) sinó només un usdefruit sobre tots els béns que quedin després de detreure's els deutes (GIMÉNEZ DUART, *Com. CS Bosch*, 1994, 1029). Al tenir caràcter universal, l'usdefruit s'estén inclús als altres béns que han estat llegats.

d) No obstant, l'art. 427-34.2 CCCat fixa dos límits (un tercer possible límit que estava regulat a l'art. 283 CS es referia al cas d'usdefruit atorgat pel causant a algú que no fos el seu cònjuge i com a conseqüència d'això no quedés per a l'hereu una quarta part dels béns relictes lliures de l'usdefruit, podia aquest exigir l'alliberament per aquest

percentatge, sempre que s'hagués practicat correctament l'inventari exigít per l'exercici de la quarta falcidia; era la reducció del llegat d'usdefruit per a deixar lliure la quarta falcidia, que al CCCat ha desaparegut) a aquest abast universal sobre tots els béns del cabal relicte:

a. Els béns que hagin estat donats per causa de mort (art. 432-1 CCCat). Naturalment han de quedar exclosos del gravamen d'usdefruit universal, doncs són béns que no s'integren dins del cabal relicte, sinó que són adquirits pel donatari des de la mort del causant al ser negocis *inter vivos* amb eficàcia després de la mort del donant (arts. 531-9.3 i 432-4 CCCat).

b. Les legítimes. Segons l'art. 451-9.1 CCCat, el causant no pot gravar les legítimes amb usdefruit i, si ho fa, es considera no formulat. No obstant, l'apartat segon estipula una excepció, la *cautela socini*, que queda generalitzada al CCCat: si el que li atribueix el causant al legitimari, estant gravat amb usdefruit (també condicions, termes, modes, etc.), és de valor superior al que li pertoca per legítima, el legitimari podrà optar entre acceptar el llegat o l'herència tal qual se li està oferint (gravada) o, renunciar-hi i acceptar només el que li pertorqui per legítima. En qualsevol dels casos no pot exigir que siguin suprimides les càrregues o gravàmens (l'usdefruit en el nostre cas). Segons el nou paràgraf tres de l'art. 451-9 CCCat si el legitimari accepta l'herència o el llegat gravats, s'entén que renuncien a l'opció que estableix l'apartat segon.

e) Segons l'art. 427-34.3 CCCat a *sensu contrario*, tot legatari-usufructuari universal, sigui d'eficàcia real o obligacional, ha de prendre inventari i ha de prestar caució, a no ser que el causant el rellevi de fer-ho (STSJC 18.12.1997, RJ 1997\9013, en relació a la no aplicació de l'art. 492 CC a Catalunya; veure també la STSJC 22.2.2001, RJ 2002\1398). Aquesta regla és conforme amb l'art. 561-7 CCCat. No obstant, si el llegat d'usdefruit universal s'ha estipulat per pacte successori a capítols matrimonials (art. 431-5.1 i 431-7.1 CCCat), és a dir, es tracta d'un usdefruit universal capítular, el dubte està en si s'aplica la regla sobre la caució que marca l'art. 427-34.3 CCCat o l'art. 27 CF: aquesta estipula el contrari de la regla del precepte del CCCat, és a dir, que l'usufructuari universal estipulat en capítols no cal que presti caució, a no ser que es digui el contrari. Al tractar-se d'un supòsit especial d'usdefruit universal en relació a la regla general del CCCat, sembla raonable respectar l'aplicació de l'art. 27 CF, tot i la desaparició a l'actual art. 427-1 CCCat de l'antic art. 252.2 CS on se subordinava l'aplicació del CS al CF en matèria d'usdefruits capítulars.

f) Segons el mateix 427-34.3 CCCat, el causant pot conferir al legatari-usufructuari facultats dispositives sobre els béns usufructuats, a les quals s'han d'aplicar les normes del fideïcomís de residu (arts. 426-51 a 426-58 CCCat; tant la STS 9.12.1970, RJ 1970\5440, com la STSJC 22.9.2003, RJ 2003\7283 esclareixen que, tot i aquesta remissió, no era intenció del legislador equiparar ambdues institucions). L'usdefruit amb facultat de disposar està regulat de manera genèrica als arts. 561-21 a 561-24 CCCat. La problemàtica radica que ambdós normatives entren en contradicció en alguns aspectes (caldria una revisió), encara que coincideixen en d'altres:

a. Tant l'art. 426-53.1 CCCat com l'art. 561-21.2 CCCat assenyalen que si hi ha una mera autorització a l'usufructuari a vendre, s'autoritzarà tota disposició de caràcter oneros.

b. Tant l'art. 426-53.2 CCCat com l'art. 561-21.3 CCCat assenyalen, a *sensu contrario*, que si només s'ha habilitat en general a disposar, només s'autoritzarà a disposar a títol onerós, donat que la disposició a títol gratuït s'ha d'establir de manera expressa (426-53.2 CCCat) i clara (art. 561-21.3 CCCat; potser *inter vivos* només caldrà que sigui clara) (en contra de que l'usufructuari pugui disposar a títol gratuït GIMÉNEZ DUART, *Com. CS Bosch*, 1994, 1032). Quan el causant estableix que l'usufructuari pugui disposar a títol gratuït només el pot autoritzar a fer-ho *inter vivos* i sempre comprèn la possibilitat d'alienar onerosament (art. 426-53.2 CCCat).

c. El Llibre quart CCCat parteix, com indica al seu propi Preàmbul III e), de que «es manté el principi de subrogació real, com a regla de defecte, i se suprimeix l'exigència de reservar una quarta inversa». Ambdós característiques havien estat motiu de discussió a la doctrina (MARSAL [BADOSA], *Els llegats*, 2003, 718). Desapareguda la necessitat de reservar una quarta inversa, només queda la de la subrogació real. Mentre l'art. 426-56.1 CCCat parteix de que la regla per defecte és que els béns que adquireixin els usufructuaris en contraprestació dels alienats quedaran en règim d'usdefruit (principi de subrogació real), excepte certes excepcions de l'art. 426-36.2 CCCat, l'art. 561-24.1 CCCat parteix del contrari i assenyalà que els que s'obtinguin en contraprestació seran de lliure disposició. Donada la radical diferència, caldria una harmonització. Mentre no hi sigui, entenem que s'hauria d'aplicar el que estipula l'art. 426-56.1 CCCat (és a dir, principi de subrogació real) perquè: l'art. 427-34.3 CCCat hi remet expressament, el Llibre quart ha canviat d'orientació i ha generalitzat la subrogació real als supòsits de disposició per part del fiduciari en el fideïcomís de residu (Preàmbul i art. 426-56.1 CCCat), l'art. 561-1.2 CCCat assenyalà que l'usdefruit, en tot allò que no estigui establert al títol de constitució, «es regeix per les disposicions d'aquest codi i per les que, amb relació a aquest dret estableixen el llibre quart i el Codi de família» tot reconeixent la possibilitat de que el Llibre quart estipuli normes específiques per a l'usdefruit universal *mortis causa* (en llegat, en el nostre cas) i que, per tant, l'art. 561-24.1 CCCat funciona com a regla general; a més a més, el Llibre quart ve previst en llei posterior respecte al Llibre V (en contra d'aquesta solució, encara que no amb el Llibre quart, MARSAL [BADOSA], *Els llegats*, 2003, 718, qui considera que no opera la subrogació real).

d. L'art. 426-56.1 *in fine* CCCat coincideix amb l'art. 561-24.2 CCCat en relació amb el règim del romanent no consumit en cas d'alienació o gravamen de béns per a satisfer les necessitats personals o de la família de l'usufructuari: es mantenen subjectes a l'usdefruit.

e. En relació amb la disposició en cas de necessitat i/o amb autorització de tercers, es troba regulada als arts. 561-22 i 561-23 CCCat i a l'art. 426-54 CCCat. Sobre l'estat de necessitat, ve regulat més completament i detallada a l'art. 561-23 CCCat amb disposicions que bé poden ser aplicables al llegat d'usdefruit universal (p. ex. han d'haver disposat abans dels béns propis no necessaris per aliments o per a llur professió o ofici). I sobre l'autorització de tercers, l'art. 426-54 CCCat fa una remissió a l'art. 426-37.2 CCCat (qui a la vegada torna a remetre per a regular als tercers que han de consentir al règim dels marmessors particulars) qui assenyalà que si els tercers no poden donar el seu consentiment (mort, renúncia, etc.) els usufructuaris poden transmetre sense ell; mentre

que l'art. 561-22 CCCat res diu al respecte, encara que es pot deduir del seu apartat tercer, que es requerirà autorització judicial.

g) Per últim, l'art. 427-34.4 CCCat regula la situació de que l'usdefruit universal s'hagi llegat a una pluralitat de persones. Assenyalà que el que correspongui a cada legatari que vagi faltant per causa de mort o per una altra causa incrementa el que hagi correspost als altres (dret d'acréixer). Acreix fins i tot el que han rebut aquells legataris que haguessin renunciat o haguessin cedit allò que reberen anteriorment. Tot això llevat que el causant hagi assenyalat parts. Efectivament, si no les ha assenyalat, l'atribució d'un usdefruit a més d'una persona és una atribució conjunta o *in solidum*, creant-se una comunitat germànica entre els co-usufructuaris; tot són cridats a tot, per això no hi ha quotes i d'això deriva el dret d'acréixer entre ells (veure la SAPT 18.6.2004, AC 2004/1399 i la RDGRN 22-5-2000, RJ 2000/7323). Si el causant atribueix quotes, ja no pot existir aquest dret d'acréixer. Aquest precepte s'ha d'integrar amb les disposicions generals sobre l'usdefruit del Llibre V CCCat. D'aquesta manera tenim que:

a. Segons l'art. 561-14.1 CCCat, l'usdefruit vitalici constituït conjuntament i simultàniament a favor de cònjuges, de persones en situació d'unió estable de parella o de fills o germans del constituent no s'extingeix, llevat que el títol de constitució estableixi una altra cosa, fins a la mort de tots els titulars. La mort de cadascun d'ells acreix el que ha correspost als altres. Fins aquí l'art. 561-14.1 CCCat amb el 427-34.4 CCCat no entren en franca contradicció en tant que ambdós reconeixen el dret d'acréixer als altres co-usufructuaris en cas de mort d'un altre. En tot cas l'art. 427-34.4 CCCat és més ample, doncs no distingeix subjectivament, de manera que l'usdefruit llegat no s'extingirà fins la mort del darrer legatari, sigui qui sigui.

b. Més complicat és conciliar el fet que l'art. 427-34.4 CCCat reconegui el dret d'acréixer als co-usufructuaris en cas de que haguessin cedit (art. 561-9.1 CCCat; en contra de que es pugui cedir, degut al seu caràcter personalíssim, GIMÉNEZ DUART, *Com. CS Bosch*, 1994, 1035) la part que van rebre de l'usdefruit a un tercer, mentre l'art. 561-10 CCCat estableix per a aquest cas uns drets legals de tanteig i retracte a favor del nu propietari (p. ex. hereu o altres legataris). La conciliació ve per la via de l'art. 561-1.2 CCCat que estableix que l'usdefruit, en tot allò que no estigui establert al títol de constitució, «es regeix per les disposicions d'aquest codi i per les que, amb relació a aquest dret estableixen el llibre quart i el Codi de família». Al tractar-se d'un supòsit específic el del llegat d'usdefruit universal davant de la regulació general de l'usdefruit universal de l'art. 561-10 CCCat, a més de llei posterior, hauria de prevaldre l'art. 427-34.4 CCCat, de manera que no hi hauria lloc al tanteig i al retracte (a la mateixa solució arribà MARSAL [BADOSA], *Els llegats*, 2003, 719).

c. Per últim, s'ha de tractar el cas de la renúncia, naturalment, un cop acceptat el llegat. Aquest és el supòsit que regula l'art. 427-34.4 CCCat, doncs no és un supòsit de repudiació del llegat de l'art. 427-16.1 i 5 CCCat, on en el seu cas jugaria un altre dret d'acréixer, segons l'art. 427-16.8: el de l'art. 462-1 CCCat (veure, en aquest sentit GIMÉNEZ DUART, *Com. CS Bosch*, 1994, 1035 que denomina al de l'art. 427-34.4 —antic art. 304.4 CS— com «acreixement impropï» o «dret d'increment» —un cop ja s'ha acceptat el llegat—, mentre que al de l'art. 462-1 CCCat —antics art. 38 i seg. CS— el denomina «acreixement propï»). La renúncia a l'usdefruit és causa d'extinció del mateix

(arts. 532-1, 532-4 i 561-16.1 CCCat). Si bé l'art. 561-14 CCCat no reconeix el dret d'acréixer dels altres co-usufructuaris en cas de renúncia d'un d'ells, sí que ho fa expressament l'art. 427-34.4 CCCat. Per tant, l'efecte de la renúncia d'un co-usufructuari seria la «cessió» del que va rebre en favor de la resta de co-usufructuaris. En conseqüència hem d'aplicar la mateixa solució que per al cas de cessió a tercers: inexistència de tanteig i retracte a favor del nu propietari i dret d'acréixer dels co-usufructuaris.

ARTICLE 427-35

Llegat d'usdefruit successiu

S'entén que el nu propietari que ordena un llegat d'usdefruit el constitueix amb caràcter successiu per si l'usdefruit preexistent s'extingeix en vida del legatari.

COMENTARI*

SUMARI: I. ANTECEDENTS AL CS. II. RÈGIM JURÍDIC.

I. ANTECEDENTS AL CS

No n'hi ha.

II. RÈGIM JURÍDIC

L'art. 427-35 CCCat regula el denominat llegat d'«usdefruit successiu». Aquesta institució està admesa expressament al CCCat (veure la seva admissibilitat a dret estatal a MORENO QUESADA, *El usufructo*, 2005, 1960), en concret al seu art. 561-15, on s'estableix que el límit de crides és el que estableix l'art. 426-10 CCCat. Veure en aquest sentit la RDGRN 12.9.2001 (RJ 2001\7937).

El llegat d'usdefruit successiu té les següents característiques:

a) Es donarà quan el causant només tingui la nua propietat d'un bé però en canvi en llegui l'usdefruit sobre el mateix. Segons les RRDGRN 24.11.2004 (RJ 2004\8153) i 3.3.2007 (RJ 2007\6140), es tracta de constituir un dret d'usdefruit nou sobre la cosa per part d'un nu propietari, que serà eficaç un cop s'ha extingit el vigent usdefruit. És a dir, encara que semblés del redactat del precepte que quan s'extingeix el dret d'usdefruit aliè la propietat no es consolida en mans del nu propietari (p. ex. hereu), el fet és que només podrà néixer (l'haurà de constituir el gravat) quan s'extingeixi el primer i, per tant, es consolidi normalment automàticament amb la nua propietat (art. 561-14.4 CCCat),

* Per Sergio NASARRE AZNAR.

encara que és possible registrar l'usdefruit successiu al registre de la propietat sense necessitat d'esperar a que es produeixi la consolidació. En els termes de la RDGRN 24.11.2004: «cuando se adjudica el usufructo de una finca que se tiene sólo en nuda propiedad, lo que se está adjudicando es un usufructo distinto, que nacerá cuando se extinga el actual, es decir, cuando se consolide en la nuda propiedad el usufructo actualmente existente a favor de un tercero; por ello, el actual usufructo no se ve afectado en absoluto, ni, por ello, existe una contravención del principio de tracto sucesivo. Lo contrario supondría, injustificadamente, demorar la inscripción del usufructo que ahora se adjudica hasta el momento en que se produzca la expresada consolidación». I la RDGRN 3.3.2007: «es evidente que se está adjudicando a su madre un usufructo distinto, que nacerá cuando se extinga el adjudicado a la viuda del primer causante, es decir, cuando se consolide en la nuda propiedad adjudicada a los hijos del segundo causante; y ningún obstáculo existe para inscribir ya el usufructo que se adjudica en segundo lugar, sin necesidad de demorar la inscripción hasta el momento en que se produzca la expresada consolidación (cfr. Las Resoluciones de 24 de noviembre de 2004 y 20 de septiembre de 2005)».

b) En conseqüència es tracta d'un llegat d'eficàcia obligacional, doncs el gravat haurà de realitzar les actuacions necessàries per a constituir-ne un altre a favor del legatari, que serà eficaç sempre que es doni la condició que l'usdefruit primer s'extingeixi en vida de dit legatari (arts. 427-10.3 i 427-15.1 CCCat).

c) Es tracta, en qualsevol cas, d'una presumpció *iuris tantum* en defecte de voluntat diferent del causant, com per exemple, que obligui al gravat a constituir un usdefruit (que no existeix) sobre cosa aliena en favor del legatari o que aconseguixi que li cedeixin un usdefruit sobre cosa aliena ja constituït, doncs llavors seria d'aplicació l'art. 427-32 CCCat sobre el llegat de constitució d'un dret real sobre cosa aliena. Ens remetem al comentari sobre aquest precepte.

d) Si no es verifica la condició de que l'usdefruit preexistent que es troba en mans d'un tercer s'extingeixi en vida del legatari, el llegat no podrà ser eficaç (arts. 427-12 i 427-38 CCCat).

e) Aquest precepte pot servir per a resoldre indirectament l'atribució de drets d'usdefruits intestats sobre béns del causant dels quals l'usdefruit el té un tercer (GARRIDO, *Codi Civil*, 2008, 244). Se li podrien aplicar les regles del llegat d'usdefruit successiu.

ARTICLE 427-36

Llegat de part alíquota

1. El llegat de part alíquota té el caràcter de llegat d'eficàcia obligacional i atribueix al legatari el dret que li siguin adjudicats béns de l'actiu hereditari líquid pel valor corresponent a la part alíquota fixada pel causant, llevat que l'hereu opti per pagar-lo en diners, encara que no n'hi hagi a l'herència.

2. El legatari de part alíquota no respon com a deutor de les obligacions i les càrregues hereditàries.

3. No obstant el que estableix l'apartat 2, si després de percebre el llegat apareguessin deutes ignorats, el legatari ha de reintegrar a l'hereu la diferència entre el valor fixat originàriament a la part alíquota i el seu valor real, atès l'import de l'actiu hereditari. En canvi, si es descobreixen béns o drets nous o s'arriben a cobrar crèdits hereditaris considerats dubtosos o eventuais, l'hereu ha d'abonar al legatari la part corresponent al valor d'aquests béns, drets o crèdits.

COMENTARI*

SUMARI: I. ANTECEDENTS AL CS. II. RÈGIM JURÍDIC.

I. ANTECEDENTS AL CS

Amb poques diferències, venia ja regulat a l'art. 305 CS.

II. RÈGIM JURÍDIC

El llegat de part alíquota atribueix al legatari el dret que li siguin adjudicats els béns de l'actiu hereditari líquid pel valor corresponent a la part alíquota fixada pel causant, llevat que l'hereu opti per pagar-lo en diners, encara que no n'hi hagi a l'herència (art. 427-36.1 CCCat).

Els seus trets característics són els següents:

a) Naturalesa jurídica. Atenent a la configuració que marca l'art. 427-36.1 CCCat per al llegat de part alíquota, podria ser possible confondre'l amb un cohereu, doncs els arts. 423-2 i 423-6 CCCat permeten instituir hereus només en una quota o quotes de l'herència i no necessàriament en el tot. Tot dependrà de la voluntat del causant (art. 421-6 CCCat) de si volia instituir al beneficiat com a cohereu o com a legatari en part alíquota (veure, en aquest sentit, MARSAL [BADOSA], *Els llegats*, 2003, 720). Dit això, s'entendrà, si és cridat com a hereu a títol universal, serà considerat hereu; si és cridat legatari a títol particular, segur que serà legatari; si és cridat com a hereu a títol particular, serà legatari si concorre amb un altre hereu a títol universal (art. 423-3 CCCat) o hereu si no hi concorre; i, finalment, si és cridat com a legatari a títol universal, és el cas del legatari de part alíquota, encara que pot ser considerat hereu, reiterem, segons es dedueixi de la voluntat del causant (p. ex. si no hi ha cap altre que hagi estat cridat com a hereu universal o en cosa certa) (GIMÉNEZ DUART, *Com. CS Bosch*, 1994, 1036).

b) Les diferències entre les dues solucions són importants:

a. Mentre en la institució d'hereu cerca que el beneficiari el succeeixi en tot el seu dret (art. 411-1 CCCat; *pars hereditatis*), en el llegat en part alíquota ho serà només a títol particular, doncs obtindrà un valor del cabdal hereditari net (art. 427-36.1 CCCat; *pars valoris*).

* Per Sergio NASARRE AZNAR.

b. Mentre el cohereu forma part de la comunitat hereditària i és responsable mancomunat de les obligacions heretades (art. 463-1 CCCat), el legatari en part alíquota «no respon com a deutor de les obligacions i les càrregues hereditàries» (art. 427-36.2 CCCat).

c. No hi pot haver dret d'acréixer entre el legatari de part alíquota i el hereu, sinó només entre col·legataris (art. 462-3 CCCat) i entre cohereus (art. 462-1 CCCat).

d. Només els cohereus poden demanar la partició de l'herència (art. 464-1 CCCat), tot i l'art. 782.1 LEC que legitima al legatari en part alíquota estatal a poder-ho fer; el CCCat no ho permet per al català, de manera que l'art. 782.1 LEC (dret adjectiu) no seria d'aplicació (en aquest sentit, MARSAL [BADOSA], *Els llegats*, 2003, 720; en contra, LLOBET AGUADO, *Legados*, 2006, 223 i LARRONDO, *El nuevo derecho*, 2008, 139). De la mateixa manera, tal i com indica la doctrina (MARSAL [BADOSA], *Els llegats*, 2003, 720), el legatari en part alíquota anotarà preventivament el seu dret al Registre de la Propietat via art. 42.7 LH i no via 42.6 LH, tot i l'equiparació del legatari estatal a l'hereu a l'art. 152 RH.

e. Tot i que el CCCat encara mantingui la supressió que ja va efectuar l'art. 305 CS en relació a la prohibició per al legatari de part alíquota de promoure el judici de testamentaria que figurava a l'art. 224 *in fine* CDCC, no sembla adequat donar-li aquesta possibilitat donada la configuració d'aquest legatari en el nostre dret (ROCA-SASTRE, *Derecho*, 1994, 116) tot i l'art. 782.1 LEC que legitima al legatari de part alíquota estatal.

c) El llegat de part alíquota ve configurat legalment com d'eficàcia obligacional (art. 427-36.1 CCCat) amb les conseqüències, especialment, dels arts. 427-10.3 i 427-15.1 CCCat. Té aquesta eficàcia perquè el legatari és creditor d'una *pars valoris* i no una part del béns concrets de l'herència, de manera que no és propietari des de la delació. És a dir, adquireix un dret al valor de la quota (que pot satisfer-se amb béns de l'herència però també en diners, encara que no siguin de l'herència) però no a la quota en si mateixa (no és cohereu). Respecte dels riscos, s'aplicarà l'art. 427-19.3 CCCat, és a dir les pèrdues de valor i destruccions van a càrrec de l'hereu fins que comuniqui al legatari la seva disposició a complir (GIMÉNEZ DUART, *Com. CS Bosch*, 1994, 1039 considera que l'hereu només es deslliura fins que entrega en base a l'actual art. 427-41.2 CCCat —valoració de l'actiu i el passiu segons estigui en el moment de la mort, corrent l'hereu amb els perjudicis fins que entregui). I en relació als fruits, s'aplicarà l'art. 427-20.2 CCCat, és a dir, seran del legatari els fruits dels béns des de que els reclama o de del dia que s'ha promès fer efectiu el llegat.

d) El càlcul del cabdal hereditari líquid. Donat que el Projecte de Llei de Llibre quart CCCat aprovat pel Govern de la Generalitat el 30-1-2007 (BOPC núm. 353, 15 de juny de 2007, pàg. 3) suprimia la quarta falcídia, la referència a les regles de la mateixa per a calcular l'actiu hereditari líquid van desaparèixer. Però tot i que la Llei recuperà la institució de la quarta falcídia, no va tornar a incorporar la referència al càlcul de l'actiu hereditari líquid per al legatari de part alíquota en seu de quarta falcídia (GARRIDO, *Codi Civil*, 2008, 245). Però atenent als antecedents històrics i la presència d'un precepte similar a l'antic 277 CS, l'actual art. 427-41 CCCat no hi ha raó per no entendre que l'actiu hereditari líquid s'hauria de calcular segons les mateixes normes que la quarta falcídia. En l'actual art. 427-41 CCCat, no obstant, s'exclouen del còmput els béns donats *mortis causa* i les atribucions particulars en pacte successori; no es rebaixen de l'actiu els llegats per a fins benèfics o docents ni els d'aliments, com tampoc les despe-

ses de defensa i inventari dels béns hereditaris; s'ha alterat l'al·lusió a la penyora i a la hipoteca per una menció més genèrica als drets de garantia. Per últim, no hi figuren els deutes i els crèdits a termini i condicionals, que sí estaven presents a l'art. 277.5 CS (GARRIDO, *Codi Civil*, 2008, 256, considera que la del CS era una regulació adequada). Per al càlcul, en tot cas, ens remetem al comentari de l'art. 427-41 CCCat.

e) Alternativament a adjudicar al legatari béns de la part alíquota de l'actiu hereditari líquid que va estipular el causant, l'hereu pot optar per satisfer el legatari amb l'equivalent en diners, encara que no n'hi hagi a l'herència (art. 427-36.1 CCCat). Segueix el *legatum partitionis* romà (ROCA-SASTRE, *Derecho*, 1994, 115).

f) Només afegir el que preceptua l'art. 427-36.3 CCCat. Un cop satisfet el llegat podrà succeir que o bé apareguessin deutes ignorats o bé apareguin nous béns o es cobrin crèdits. En relació a la primera de les situacions, ja hem assenyalat que com el que ha de percebre el legatari de part alíquota és una part del cabal hereditari líquid (al que ja se l'han deduït els deutes, art. 427-41.1 CCCat) ell no s'ha de fer càrrec dels deutes del causant (art. 427-36.2 CCCat). Però el que no pot succeir que a causa d'aparèixer més deutes de l'herència ell s'acabi quedant més part de la que li va atribuir el causant d'acord amb el nou cabal hereditari, de manera que l'art. 427-36.3 CCCat obliga a reintegrar (art. 1895 CC) a l'hereu la diferència entre el valor que tenia originàriament la part alíquota i el valor real esclarit posteriorment. La STS 16.10.1940 va admetre el llegat de part alíquota donant-li una naturalesa intermèdia entre l'herència i el llegat ordinari (LARRONDO, *El nuevo derecho*, 2008, 138) i, de fet, al legatari li afecten els deutes de l'herència en la mesura que es dedueixen de l'actiu de la mateixa i això repercuteix en el càlcul de la seva quota, però ell no és responsable del pagament dels deutes. La segona de les situacions és conseqüència de la primera: si el legatari va rebre menys del que realment li tocava l'hereu li haurà de satisfer la diferència del valor de la quota degut a l'augment de valor de l'herència.

SECCIÓ TERCERA

La ineficàcia dels llegats

ARTICLE 427-37

Revocació dels llegats

1. La revocació que el causant fa en termes generals de tots els llegats que ha disposat, llevat que la faci en testament, no afecta els llegats d'aliments, que requereixen una revocació especial.

2. S'entén que el llegat s'ha revocat quan el causant aliena a títol onerós o gratuït el bé que n'és objecte, encara que l'alienació sigui ineficax, o encara que el causant el torni a adquirir, llevat que el legatari provi que la readquisició es va fer amb la finalitat de rehabilitar el llegat.

3. S'entén que el llegat no s'ha revocat en els casos següents:

a) Si el bé és alienat a carta de gràcia i el causant el readquireix per dret de redimir. Si mor sense haver-ho fet, es considera llegat aquest dret.

b) Si el bé és alienat per expropiació, execució forçosa, permuta, aportació a societat o qualsevol altra operació de reestructuració societària, llevat que la persona gravada provi que el causant pretenia revocar el llegat. En aquests casos, es considera llegat el bé que s'ha rebut a canvi, si escau.

c) Si té per objecte una finca que és substituïda, per raó d'una actuació urbanística o de concentració parcel·lària feta després de l'ordenació del llegat, per altres finques de resultat. En aquest cas, es consideren llegades les finques de resultat, però el legatari ha d'assumir els costos d'urbanització pendents de satisfer en el moment de morir el causant.

COMENTARI*

SUMARI: I. LA INEFICÀCIA DELS LLEGATS. II. REVOCACIÓ DELS LLEGATS. 1. La revocació expressa. 2. La revocació no expressa.

I. LA INEFICÀCIA DELS LLEGATS

L'eficàcia o la ineficàcia del llegat depèn de la del testament, codicil o memòria testamentària en els quals és conté. Els supòsits pels quals pot ésser declarat ineficax el llegat, no obstant, són autònoms respecte d'altres institucions del mateix document testamentari.

GIMÉNEZ DUART (*Com. CS Bosch*, 1994, I, 1040), encara que amb referència al text anterior, identifica les següents causes d'ineficàcia: nul·litat, revocació, impossibilitat, pèrdua, transformació i adquisició pel legatari, si bé afirma que solament les tres primeres són autònomes. Com assenyalava ENCARN Roca en el comentari al nou text «Nosaltres preferim una classificació més d'acord amb les causes generals d'ineficàcia previstes en el Codi civil, ja que, els tipus s'han simplificat en la nova redacció donada per la llei 10/2008. En conseqüència aquí és parlarà només d'ineficàcia strictu sensu i d'extinció del llegat, així com de la causa específica de la revocació» (*Institucions*, III, 2008, 405).

La ineficàcia del llegat implica l'existència d'alguna causa que impedeix l'efecte de la disposició a títol particular. Es poden produir dos tipus d'ineficàcia: l'absoluta, que té lloc quan el llegat no produeix cap tipus d'efecte i la parcial, que es produeix quan hi ha un excés en la disposició o bé quan el llegat és excessiu, supòsit de reducció o supressió de llegats excessius (art. 427-39 CCCat) i quan el llegat impedeix a l'hereu obtenir lliure una quarta part de l'herència, dret a la falcídia o quota hereditària mínima (art. 427-40 CCCat). Inclourem també aquí el supòsit en què el disposant hagi atribuït els llegats amb una voluntat viciada. D'acord amb l'article 422-2, el llegat atorgat amb error en la persona, engany, violència o intimidació greu, és ineficax. S'estableix la possibilitat que les persones interessades demanin la declaració de nul·litat, la qual, però, es pot

* Per Isabel MIRALLES GONZÁLEZ.